

Handboek NVT

Leeswijzer Taalleesland
Nederlands voor het basisonderwijs
op Aruba (klas 3-klas 6)

Leerjaar 5

Thema 4

Kan er iemand helpen?

Colofon

Lidwina Solognier-Lamper (projectleider)

Mirella Wijngaarden

Judith Schnieders

Laura Tonk

Marion Lopez

Wiljan Megens

Met dank aan:

Colegio Conrado Coronel, Colegio San Hose, Frans Teunissen, Aurita Arends, Magriet Pourier, Merle Sint Jago

Uitgegeven door afdeling Curriculum, Directie Onderwijs Aruba

Opdrachtgever: Proyecto Scol Multilingual (PSML)

Handboek NVT

Dit handboek van thema 4 'Kan er iemand helpen?' is onderdeel van het 'Handboek NVT', een aanpassing van de methode Taalleesland voor het vak Nederlands in het Arubaanse onderwijs klas 3-6.

Naast de methode is er een Handboek geschreven met de onderdelen: woordenschat, luisteren en spreken, leesbegrip, stellen, taalbeschouwing en spelling. Daarnaast wordt er in de lessen tijd ingeruimd voor lezen.

De aanpassing betreft onder andere het aantal lessen in verband met de beschikbare lestijd voor het Nederlands in de Scol Multilingual. Bij deze aanpassing is rekening gehouden met het feit dat de leerlingen in de moedertaalmethode 'Festival di Idioma' de taalvaardigheden zullen leren waarop het onderwijs in het Nederlands aansluit.

Andere aanpassingen zijn er met betrekking tot de context: aanpassing aan de Arubaanse context of een verduidelijking van de context met behulp van beelden.

Ook komen taalverschillen Papiamentu – Nederlands aan bod in de desbetreffende lesuitwerkingen, bijvoorbeeld bij verschil in woord- of zinsbouw.

Veel taalplezier!

De projectgroep.

Inhoud Handboek thema 4

Colofon	2
Inhoudsopgave	5
Thema-inleiding	7
Overzicht lesdoelen	8
Lessen	11 - 86

Bijlagen

- Toetsbladen 4
- Controletoets
- Alfabetische woordenlijst
- Woordenlijst betekenissen
- Spellinghulp

Thema-inleiding

Alle leerlingen zijn vertrouwd met helpen en geholpen worden. In de gesprekken en de teksten worden allerlei aspecten hiervan belicht, zowel positieve en negatieve. Thuis helpen bijvoorbeeld is weliswaar nuttig en nodig, maar niet altijd even leuk.

Ook wordt er aandacht geschonken aan tal van professionele hulpverleners zoals de wegenwacht, de brandweer, de politie, artsen en verpleegkundigen, stewardessen en militairen.

Ieder thema bestaat uit 20 lessen. De lessen 1-4, 6-9, 11-14 zijn taallessen, waarin het lezen van teksten is geïntegreerd; de lessen 5, 10 en 15 zijn spellingslessen; lessen 16/17 zijn toetslessen; lessen 18/19 zijn herhalings-/verdiepingslessen; in les 20 wordt het thema afgesloten.

De leerlingen beheersen aan het eind van thema 4 de volgende taalvaardigheden:

Woordenschat

- het passief en actief kennen van de doelwoorden van thema 4;
- het herkennen van betekenisrelaties tussen de doelwoorden van thema 4.

Taalbeschouwing

- het koppelen van synoniemen en nuanceverschillen in de betekenis van synoniemen herkennen.

Leesbegrip

- inferenties maken met betrekking tot plaats en tijd.

Spelling

- het oefenen van hun auditief geheugen en het schrijven van een aantal zinnen en woorden uit al bekende spellingscategorieën.

Didactische tips

Aan het eind van een les staan soms didactische tips. Hierin worden meestal voor leerlingen onbekende woorden aangegeven.

Om deze woorden duidelijk te maken, kunt u te werk gaan volgens de methode die de woordenschatlessen gebruiken.

Een andere tip is om andere woordleerstrategieën te gebruiken:

- langere woorden splitsen in woorden die wel bekend zijn;
- gelijkenis zoeken in woorden in andere talen (Papiamento, Engels, Spaans);
- een vertaling naar het woord in het Papiamento.

Didactische tips kunnen ook tips geven met betrekking tot het bereiken van andere doelen in de lessen.

Overzicht lesdoelen		
Week 1		
Les 1	Luisteren en spreken	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen maken kennis met het thema 'Kan er iemand helpen?' - De leerlingen breiden hun woordenschat uit rond het begrip 'hulpverlening'. - De leerlingen luisteren naar een informatieve tekst. - De leerlingen oefenen het maken van een schema bij een informatieve tekst.
	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de begrippen: <i>in nood verkeren, hulp verlenen, de hulpverlening, de hulpverlener, de assistentie en bijstaan</i>.
Les 2	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>het uniform, de werkkleding, herkennen en beschermen</i>.
	Leesbegrip	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen noemen aspecten van beroepen. - De leerlingen oefenen het categoriseren van deze aspecten in een schema. - De leerlingen oefenen het onderscheiden van alinea's in een weettekst op basis van inhoud.
Les 3	Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het vaststellen of zinnen in de tegenwoordige of de verleden tijd staan. - De leerlingen oefenen het omzetten van de o.t.t. in de o.v.t. en andersom. - De leerlingen oefenen het aanwijzen van het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm in zinnen in de o.t.t. of o.v.t. met één of meer werkwoorden.
Les 4	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>verantwoordelijk</i> en <i>medeverantwoordelijk</i>.
	Stellen	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het schrijven van een weettekst in alinea's. - De leerlingen breiden hun woordenschat uit rond het begrip 'hulpverlening'.
Les 5	Spelling	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>ng</i> of <i>nk</i>. - De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met een open of een gesloten lettergreep.
Week 2		
Les 6	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de werkzaamheden, de uitrusting, het vervoer, het leger, de militair</i> en <i>de soldaat</i>.
	Leesbegrip	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen noemen aspecten van beroepen en zetten dit om in een schema. - De leerlingen oefenen het onderscheiden van alinea's in een weettekst op inhoud.
Les 7	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>leven met een beperking, de chronische pijn</i> en <i>afhankelijk</i>.
	Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen weten dat er woorden zijn die er verschillend uitzien, maar vrijwel hetzelfde betekenen (synoniemen). - De leerlingen weten dat er verschillende woorden zijn met dezelfde vorm, maar met een verschillende betekenis (homoniemen).
Les 8	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>visueel gehandicapt, het gezichtsvermogen, auditief gehandicapt, dubbel gehandicapt, de afwijking</i> en <i>misvormd</i>.
	Stellen	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit rond het begrip 'hulpverlening'. - De leerlingen oefenen om vanuit een schema aspecten van beroepen in een tekst weer te geven.
Les 9	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>aanhouden, de aanhouding, het argument</i> en <i>de mening</i>.
	Leesbegrip	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen herkennen meningen en argumenten in een tekst. - De leerlingen geven een eigen mening over een standpunt in een tekst.
Les 10	Spelling	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>ch(t)</i> of <i>g(t)</i> op het eind. - De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>ng</i> of <i>nk</i>.

Thema 4

Kan er iemand helpen?

Week 3		
Les 11	Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het herkennen van een samenstelling in zinsverband. - De leerlingen oefenen het aangeven of samenstellingen bestaan uit zelfstandige naamwoorden of uit een zelfstandig naamwoord en een ander woord (of woorddeel).
Les 12	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>tegensputteren</i>, <i>chagrijnig</i> en <i>knorrig</i>.
	Stellen	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het formuleren van een mening.
Les 13	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>actievoeren</i>, <i>inzamelen</i>, <i>collecteren</i>, <i>de voorzieningen</i>, <i>afstemmen op</i> en <i>toegankelijkheid</i>.
	Leesbegrip	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het herkennen van een mening en argumenten in een tekst. - De leerlingen oefenen het geven van een eigen mening over een standpunt in een tekst.
Les 14	Woordbegrip	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen ontdekken dat de betekenis van moeilijke woorden vaak verderop in de tekst te vinden is.
	Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het schrijven van hoofdletters aan het begin van een zin en bij eigennamen. - De leerlingen oefenen het plaatsen van een punt, vraagteken of uitroepeteken aan het eind van een zin. - De leerlingen oefenen het plaatsen van een komma in opsommingen.
Les 15	Spelling	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met een open of een gesloten lettergreep. - De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>ch(t)</i> of <i>g(t)</i>. - De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>ng</i> of <i>nk</i>.
Week 4		
Les 16/17	Diagn. toets	
	Spelling	<ul style="list-style-type: none"> - Het schrijven van meerlettergrepige woorden met een open of een gesloten lettergreep, <i>ch(t)</i> of <i>g(t)</i> en <i>ng</i> of <i>nk</i>.
	Stellen	<ul style="list-style-type: none"> - Het schrijven van een weettekst vanuit een schema.
	Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none"> - Het aanwijzen van het onderwerp en het gezegde in vertelzinnen en in vraagzinnen
	Leesbegrip	<ul style="list-style-type: none"> - Het herkennen van meningen en argumenten in een tekst
	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - Het beheersen van de woorden van de Woordclusters zowel passief als actief - Het beheersen van de betekenisrelaties tussen de doelwoorden
Les 18/19	Herh./verdieping	
	Spelling	<ul style="list-style-type: none"> - getoetste doelen
	Leesbegrip	<ul style="list-style-type: none"> - getoetste doel
	Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none"> - getoetste doelen
	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - getoetste doel
	Verdieping	<ul style="list-style-type: none"> - een aantal doelen dat bij de lessen Taalbeschouwing aan de orde is gekomen
Les 20	Thema-afsluiting	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen passen de doelwoorden van het thema toe. - De leerlingen breiden hun woordenschat uit rond het begrip '<i>Hulpverlening</i>'. - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>seinen</i>, <i>de morsecode</i> en <i>het SOS-bericht</i>.

Lesinhoud

- De leerlingen maken kennis met het thema ‘Kan er iemand helpen?’.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit rond het begrip ‘hulpverlening’.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de begrippen: **in nood verkeren, hulp verlenen, de hulpverlening, de hulpverlener, de assistentie en bijstaan.**
- De leerlingen luisteren naar een informatieve tekst.
- De leerlingen oefenen het maken van een schema bij een informatieve tekst.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 1
- Woordspoor 5 (gr. 8, thema 6 ‘Ha, die Brugpieper!’)

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 1 t/m 5

Extra oefening

- Werkboek 4 bladzijde 5, oefening 3

Betekenis van de woorden

in nood verkeren:	Als je in nood verkeert, ben je in grote problemen of in groot gevaar, bijvoorbeeld: je huis staat in brand en je bent nog in dat huis.
hulp verlenen:	Als je hulp verleent, dan help je iemand, bijvoorbeeld: de brandweerman helpt jou om uit het huis te komen. Hij verleent hulp.
de hulpverlening:	Hulpverlening is mensen helpen die problemen hebben, bijvoorbeeld: brandweermannen en ambulancepersoneel werken in de hulpverlening.
de hulpverlener:	Een hulpverlener helpt mensen die problemen hebben. Dat is zijn of haar werk, bijvoorbeeld: een brandweerman is een hulpverlener.
de assistentie:	Assistentie is hulp bij werk, bijvoorbeeld: Dit werk kan ik niet alleen, ik vraag assistentie.
bijstaan:	Iemand bijstaan is iemand helpen en steunen.

Start**5**

U klimt op een tafel en speelt alsof u op het dak van een huis staat dat onder water staat door een overstroming. U houdt uw hand boven uw ogen, tuurt in de verte en beschrijft waar u over uitkijkt:

“O, alles staat onder water, het water komt al snel tot het dak van het huis van de buren. De buren staan ook op het dak van hun huis. De toppen van de cactussen verdwijnen onder water en er drijven auto’s door de straat. Hoe moet dat nu allemaal? Wie helpt mij? Help! HELP!”

Kern – Instructie 1	20
----------------------------	-----------

Stap 1

U stapt van de tafel en begint te vertellen:

“O jongens en meisjes, ik zat flink in de problemen. Als je dat anders zegt, zeg je: Ik **verkeerde in nood**. In **nood verkeren** betekent dus dat je in grote problemen zit. Nu kwam dat door een overstroming, maar je kunt ook **in nood verkeren** bij een ongeluk, of bij een brand, of bij een bomaanval, of als je alleen thuis bent en je valt en je hebt een gebroken been. Dan **verkeer je in nood**. Je hebt dan hulp nodig. Iemand moet jou komen helpen, die moet **hulp verlenen**. **Hulp verlenen** betekent dus helpen. Sommige mensen hebben van dat helpen hun werk gemaakt. Zo’n persoon noem je een **hulpverlener**. Een **hulpverlener** is dus iemand die voor zijn werk **hulp verleent**. Al het werk dat te maken heeft met **hulpverlenen** heet **hulpverlening**. Iemand die andere mensen helpt, werkt in **de hulpverlening**.”

U laat de woorden op Woordweb 1 zien en herhaalt de woorden.

Vervolgens zegt u:

De hulpverlener zit hier in de helikopter, maar stel je voor dat niet iedereen in die helikopter past. Dan moet **de hulpverlener** om **assistentie** vragen en komt er nog een helikopter. **Assistentie** betekent dat je hulp krijgt bij het werk dat je doet. Je ziet dat ook bij de politie. Wanneer de politie bijvoorbeeld op een plek komt waar een grote groep aan het vechten is, dan kunnen ze met twee personen niet zoveel doen. Dan vragen ze bij hun collega’s om **assistentie**. Voor helpen kun je ook het woord **bijstaan** gebruiken. Wanneer je iemand **bijstaat**, dan help je diegene, dan ondersteun je hem. Bijvoorbeeld wanneer iemand een moeilijke tijd doormaakt, dan wil je helpen en **sta** je hem **bij**.”

U laat de woorden op Woordweb 5 zien en herhaalt de woorden.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Stap 2

U laat de leerlingen de tekeningen op bladzijde 2, 3 en 4 van hun Werkboek goed bekijken. U legt uit dat de tekeningen allemaal met **hulpverlening** te

maken hebben. Je ziet mensen die **in nood verkeren** en **hulpverleners** die deze mensen helpen.

U vraagt vervolgens de leerlingen op te noemen wat ze allemaal op de tekeningen zien. Geef extra uitleg bij de plaatjes die betrekking hebben op de wegenwacht. Het begrip ‘wegenwacht’ is voor veel Arubaanse leerlingen onbekend. Leg uit dat als je pech hebt met je auto en er gaat iets stuk, je de wegenwacht kunt bellen. De wegenwacht repareert dan je auto. Trek een vergelijking met de *road service* hier op Aruba.

Stap 3

U vervolgt door te zeggen:

“Ik ga nu zinnen voorlezen en jullie moeten het juiste nummer bij de tekeningen zetten.”

U leest de zinnen langzaam voor. U herhaalt elke zin één keer. Wanneer u ze allemaal hebt voorgelezen, herhaalt u ze snel achter elkaar zodat de leerlingen hun antwoorden kunnen controleren.

- 1 Soms heeft iemand van de brandweer een zuurstofmasker op.
- 2 Snel wordt er een band verwisseld door iemand van de wegenwacht.
- 3 Twee burens hebben ruzie en de politie probeert het op te lossen.
- 4 Het Rode Kruis verleende assistentie bij het wegdragen van flauwgevallen mensen.
- 5 De brandweer helpt de poes uit de boom.
- 6 Vorig jaar hielp het leger bij een enorme overstroming.
- 7 De wegenwacht heeft een gele auto met allerlei gereedschap.
- 8 In het leger dragen ze verschillende uniformen.
- 9 De politie regelt vaak het verkeer bij een ongeluk.
- 10 De politie heeft altijd een knuppel, een pistool en handboeien bij zich.
- 11 Bij verdriet staan goede vrienden elkaar bij.
- 12 Soms sleept de wegenwacht een auto weg.

U laat de leerlingen in tweetallen hun antwoorden vergelijken. U vraagt of er verschillen waren en geeft eventueel het juiste antwoord.

Kern – Instructie 2

15

Opmerking voor de leerkracht:

Bij de leesbegrip- en stellessen is regelmatig de structuur van een zakelijke tekst verkend. Het onderwerp van de tekst plus de bijbehorende deelonderwerpen per alinea werden in een schema vastgesteld.

Deze vaardigheid is nog niet eerder geoefend met een tekst die alleen maar beluisterd kan worden.

Dit is om verschillende redenen moeilijker: de leerling moet zich aanpassen aan het tempo van de voorlezer, hij kan niet teruglezen, enzovoort. In deze les komt dit voor het eerst aan de orde. Het uiteindelijke doel van de komende serie lessen is, dat een leerling tijdens het beluisteren van een zakelijke tekst aantekeningen kan maken en met behulp daarvan een goede, gestructureerde samenvatting kan geven.

Stap 1

U geeft de leerlingen eerst de volgende instructie:

“Ik lees straks een tekst voor. Als ik daarmee klaar ben moeten jullie een titel voor dat verhaal bedenken. Die titel moet zo kort mogelijk zijn en precies zeggen waar de hele tekst over gaat.”

Als dit duidelijk is, leest u de tekst in zijn geheel, zonder pauzes voor.

Hallo! Ik ben Kees de Boer en ik ben wegenwacht. Mijn werk is het helpen van mensen die onderweg pech hebben gekregen. Dat kan van alles zijn: banden verwisselen, achterlichtjes maken, iemand naar een garage slepen, de politie helpen als er een ongeluk gebeurd is en nog veel meer.

Wegenwacht zijn is heel leuk. Je helpt mensen. En die zijn altijd heel blij als je hun auto kunt repareren. Het is ook leuk werk omdat het telkens anders is, want je komt steeds weer voor andere problemen te staan. Ik woon in het noorden van Nederland en ik hoef gelukkig niet in heel Nederland te werken. Als er iemand in het zuiden pech onderweg heeft, dan gaat een andere wegenwacht ernaartoe, die daar in de buurt woont. Ik werk alleen in het noorden.

Stap 2

U vraagt welke titel bij deze tekst past. Laat enkele leerlingen hun antwoorden motiveren. Vervolgens schrijft u de titel ‘De wegenwacht’ op het bord.

Daarachter trekt u drie strepen en vraagt wat daarvan de bedoeling kan zijn.

De wegenwacht

U vervolgt aldus:

“We weten nu al dat de tekst drie alinea’s heeft. Ik lees de eerste alinea nog een keer voor. Jullie moeten achter de eerste streep heel kort, in twee of drie woorden, opschrijven waar de eerste alinea over gaat.”

Aansluitend leest u de eerste alinea nog eens voor. Laat de leerlingen hun antwoord opschrijven op bladzijde 4 van het Werkboek. Vervolgens vraagt u enkele leerlingen hun antwoord op te lezen. Samen met de leerlingen bepaalt u wat de beste omschrijving van de alinea is. Die schrijft u daarna in het schema op het bord. Op soortgelijke wijze behandelt u de tweede en derde alinea.

Het volledige schema zou er zo uit kunnen zien:

extra oefening

Werkboek 4, bladzijde 5 oefening 3

Afsluiting	5
-------------------	----------

U laat één of twee leerlingen de tekst navertellen met behulp van het schema.

Didactische tip:

De volgende woorden hebben wellicht extra instructie nodig:

repareren: Als je kapotte dingen repareert, dan maak je ze weer goed.

de pech: Als iemand pech heeft met de auto, is er iets kapot. De auto kan dan niet meer rijden.

Antwoorden

Werkboek 4, bladzijde 2 t/m 5

1

1 de militairen in uniform (7)

2 de sleepauto (10)

3 de band verwisselen (20)

4 de politie-uitrusting (9)

5 De brandweerman helpt de poes (4)

6 de brandweerman met het masker (1)

7 de militair bij de zandzakken (5)

8 de wegenwachtauto (6)

9 de politieagent bij een ruzie (3)

10 De politieagent regelt het verkeer. (8)

11 Het rode kruis verleende assistentie bij het wegdragen van flauwgevallen mensen. (4)

12 Bij verdriet staan goede vrienden elkaar bij. (11)

2
de wegenwacht *zijn werk*
waarom het werk zo leuk is
werken in de buurt

extra oefening Werkboek 4, bladzijde 5

3
de hulpverlening: mensen helpen die problemen hebben
bijstaan: iemand helpen en steunen
in nood verkeren: in grote problemen zijn
de assistentie: hulp bij werk
de hulpverlener: iemand die mensen helpt die problemen hebben

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **het uniform**, **de werkkleding**, **herkennen** en **beschermen**.
- De leerlingen noemen aspecten van beroepen.
- De leerlingen oefenen het categoriseren van deze aspecten in een schema.
- De leerlingen oefenen het onderscheiden van alinea's in een weettekst op basis van inhoud.

Materiaal

Klassikaal

- Woordspoor 2

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 53 t/m 55
- Werkboek 4, bladzijde 6 en 9

Vorbereiding

- Zorg voor een groot karton en een zwarte stift.

Extra oefening

- Werkboek 4, bladzijde 8 en 9 oefening 2.1 t/m 3

Betekenis van de woorden

het uniform:	Een groep mensen die een uniform draagt, heeft allemaal dezelfde kleren aan. Iedereen kan dan zien dat ze bij die groep horen, bijvoorbeeld op scholen of bij de Mc Donalds.
de werkkleding:	Werkkleding is kleding die je draagt tijdens je werk om jezelf te beschermen.
herkennen:	Als je iemand herkent, zie je hem en weet je wie hij is.
beschermen:	Iemand beschermen is: ervoor zorgen dat hij veilig is.

Start**5**

U bekijkt en bespreekt met de leerlingen de titelpagina van dit thema op bladzijde 53 van Taalleesboek 2. U herhaalt hierbij de begrippen 'in nood verkeren', 'de hulpverlening' en 'de hulpverlener'.

- Wie verkeert hier in nood?
- Wie zijn de hulpverleners?

Kern – Instructie 1**10**

U legt uit:

“De brandweerman op het plaatje draagt speciale **werkkleding**. Hij draagt een pak dat hij over zijn eigen kleding kan aantrekken. Dat pak **bescherm**t de brandweerman tegen het vuur. Als hij dat pak draagt, is hij veilig.

Je ziet ook een politieman op het plaatje. Je weet meteen dat hij een politieman is. Je **herkent** hem aan zijn **uniform**. Dat **uniform** is niet om zijn kleren te **beschermen**, maar om **herkenbaar** te zijn.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van Woordweb 2.

Nadat u de woorden hebt uitgelegd gaat u nog een kort gesprekje met de leerlingen aan. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden klinken.

U kunt de volgende vragen stellen:

- Heeft iemand van jullie wel eens **werkkleding** aan? Denk bijvoorbeeld aan de volgende situaties: Als je aan het verven bent, wat doe je dan aan? En als je aan het koken bent?
- Heeft een kapper een **uniform** of **werkkleding** aan?
- Heeft een automonteur een **uniform** of **werkkleding** aan?
- Wie kan er beroepen noemen waarin een **uniform** gedragen wordt?
- Wie kan er beroepen noemen waarin **werkkleding** gedragen wordt?

Vul op een vel karton de verschillende beroepen in de volgende kast in:

uniform	werkkleding
----------------	--------------------

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2

25

Stap 1

U maakt samen met de leerlingen opdracht 1 op bladzijde 54 van Taalleesboek 2 op het bord. U schrijft het schema als volgt op:

Stap 2

Samen met de leerlingen leest u de tekst ‘De brandweerman’ bij opdracht 2 op bladzijde 55 in het Taalleesboek.

Hierna stelt u de volgende vragen:

- “Deze tekst bestaat uit twee alinea’s. Wie kan zeggen tot welke regel de eerste alinea gaat?” (tot regel 5)
- “Wie kan in een zin zeggen waar deze alinea over gaat?” (wat een brandweerman aan/nodig heeft)
- “En waarover gaat de tweede alinea?” (wat een brandweerman doet)

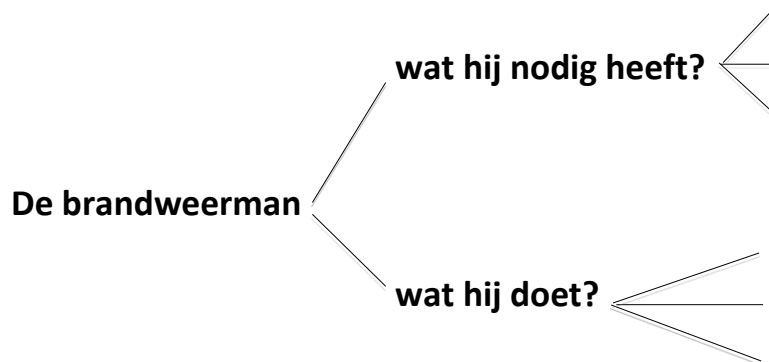
U wijst erop dat de leerlingen hebben geleerd alinea’s op vorm te onderscheiden. (Na een regel wit of bij een regel die iets inspringt begint een nieuwe alinea.) U vraagt:

“Kun je bij de tekst over de brandweerman ook zien waar de tweede alinea begint?” (Er wordt geen regel overgeslagen en ook niet ingesprongen. De tweede alinea begint gewoon op een nieuwe regel!)

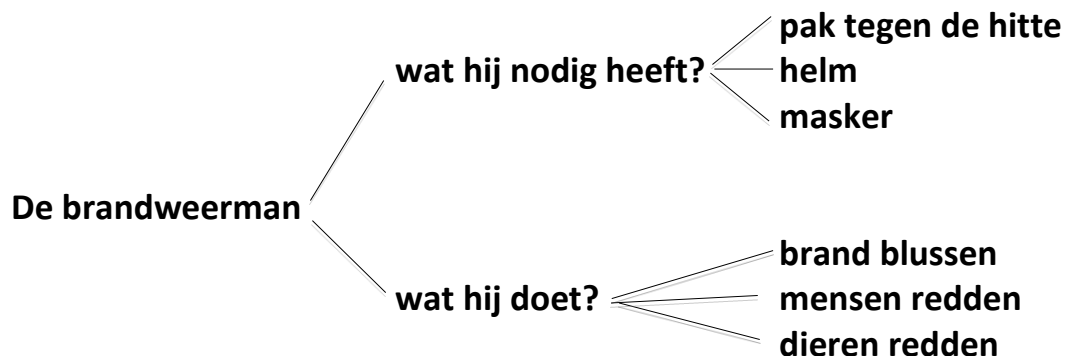
Ook wijst u de leerlingen erop dat een weettekst een onderwerp en vaak meerdere deelonderwerpen heeft.

Stap 3

Hierna tekent u het volgende schema op het bord:

U vult het schema over de tekst met de brandweerman gezamenlijk in. Na het invullen ziet het schema er als volgt uit:

Stap 4

U vraagt enkele leerlingen aan de hand van het schema iets over de brandweerman te vertellen. Dit moet systematisch gebeuren waarbij over beide deelonderwerpen afzonderlijk wordt verteld.

Stap 5

U leest gezamenlijk de tekst van opdracht 3 'De politieagent' op bladzijde 55 van het Taalleesboek en besteedt aandacht aan de moeilijke woorden. De leerlingen maken zelfstandig opdracht 1.1, 1.2, 1.3 en 1.4 op bladzijde 6 en 7 van het Werkboek.

extra oefening

Werkboek 4, bladzijde 8 en 9 opdracht 2.1 t/m 3

Afsluiting**5**

U bekijkt nogmaals samen de woordkast UNIFORM/WERKKLEDING. U beeldt één van de beroepen uit en de leerlingen raden om welk beroep het gaat.

Hang de woordkast UNIFORM/WERKKLEDING goed zichtbaar op in de klas.

Antwoorden

Werkboek 4, blz. 6 t/m 9

1.1

1 Alinea 1 van regel 1 tot en met regel 2

2 Alinea 2 van regel 3 tot en met regel 5

3 Alinea 3 van regel 6 tot en met regel 9

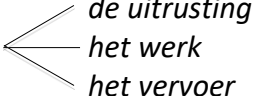
1.2

1 Alinea 1 gaat over waaraan je een agent herkent.

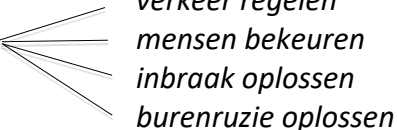
2 Alinea 2 gaat over het werk van de agent.

3 Alinea 3 gaat over het vervoer van de agent.

1.3

politieagent

1.4 (eigen invulling)

het werk van de agent

extra oefening Werkboek 4, bladzijde 8 en 9

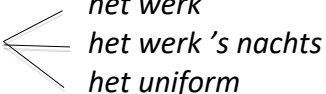
2.1

1 Alinea 1 van regel 1 tot en met regel 3 gaat over het werk van de beveiliging.

2 Alinea 2 van regel 4 tot en met regel 7 gaat over het werk 's nachts.

3 Alinea 3 van regel 8 tot en met regel 9 gaat over het uniform.

2.2

De beveiliging

3

eigen schema met drie deelonderwerpen

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het vaststellen of zinnen in de tegenwoordige of de verleden tijd staan.
- De leerlingen oefenen het omzetten van de o.t.t. in de o.v.t. en andersom.
- De leerlingen oefenen het aanwijzen van het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm in zinnen in de o.t.t. of o.v.t. met één of meer werkwoorden.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 56 t/m 58
- Taalschrift

Vorbereiding

- Zorg voor een groot karton en een zwarte stift.

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde 58 en 59

Start**5**

U bekijkt nog een keer samen het titelblad van dit thema en schrijft op een groot karton DE HULPVERLENING. U bespreekt met de leerlingen welke vormen van hulpverlening ze kennen. U schrijft dit op het karton en laat zo een woordspin ontstaan.

Kern – Instructie 1**25**

U gaat na of de leerlingen de begrippen onderwerp, gezegde en persoonsvorm nog kennen, door op het bord de volgende zin te schrijven:

De politie kwam aanrijden.

U vraagt achtereenvolgens wat het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm is. U zet met kleurkrijt strepen onder de verschillende onderdelen. Ten slotte vraagt u in welke tijd deze zin staat. U schrijft als geheugensteuntje de verschillende onderdelen op het bord:

Onderwerp: de politie

Gezegde: kwam aanrijden

Persoonsvorm: kwam

Tijd: verleden tijd

U wijst de leerlingen op de Tes en Tim-lijst achter in het Taalleesboek. Hier worden de grammaticale begrippen omschreven die de leerlingen geleerd hebben of in klas 5 nog zullen leren. Ze staan in de volgorde van het alfabet.

Wie bijvoorbeeld niet meer weet hoe je het gezegde kunt vinden, kan het hier opzoeken.

U leest met de leerlingen de tekst 'Het ongeval' op bladzijde 56 en 57 van het Taalleesboek.

De leerlingen maken vervolgens in tweetallen de opdrachten 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2 en 3.3 in hun Taalschrift. Wijs ze op de Tes en Tim-lijst als ze niet meer weten hoe ze te werk moeten gaan.

U bespreekt kort de antwoorden.

Kern – Instructie 2	10
----------------------------	-----------

Stap 1

U oefent de verleden tijd door de leerlingen zinnen uit de tekst 'Het ongeval' om te laten zetten in de verleden tijd. Indien nodig laat u ook de hulptermen 'nu- en vroeger-zin' en 'doe-woorden' nog gebruiken.

Stap 2

U schrijft de volgende zin op het bord:

De man kon bijna niet bewegen.

U vraagt:

- "Wat is het onderwerp van deze zin?" (de man)
- "Wat is het gezegde?" (kon bewegen)
- "In welke tijd staat deze zin?" (verleden tijd)
- "Wat is de persoonsvorm?" (kon; dit weet je door de zin in een andere tijd te zetten; het woord dat verandert, is de persoonsvorm en door de zin vragend te maken: het eerste woord is dan de persoonsvorm)

U constateert dat alleen de persoonsvorm verandert als de zin in een andere tijd wordt gezet. U schrijft nog een paar zinnen op het bord, waarbij de leerlingen eerst de tijd moeten veranderen en daarna de persoonsvorm moeten aanwijzen.

1 De ambulance kan hard rijden.

2 De politie moet erbij komen.

3 De wegwacht hoefde niet te helpen.

4 De brandweerman moest over de auto heen klimmen.

extra oefening

Taalleesboek, bladzijde 58 en 59 opdracht 4.1 t/m 6.2

Afsluiting**5**

U vult de woordspun DE HULPVERLENING aan met vormen van hulpverlening die in deze les aan de orde zijn gekomen, maar nog niet in de woordspun staan.

Vervolgens laat u één van de leerlingen een woord uit de woordspun kiezen en uitbeelden. De overige leerlingen raden om welk woord het gaat.

Hang de woordspun DE HULPVERLENING goed zichtbaar op in de klas.

Antwoorden

Taalleesboek 2, bladzijde 56 t/m 59

2.1

1 twee auto's 2 de politie 3 de brandweer 4 de wegenwacht

2.2

1 botsen 2 komt 3 gaat zagen 4 kijkt

2.3

in zin 1, 2 en 4

3.1

De zinnen staan in de tegenwoordige tijd.

3.2

1 Twee auto's botsen.

2 De politie kwam.

3 De brandweer ging zagen.

4 De wegenwacht keek.

3.3

1 botsen 2 kwam 3 ging 4 keek

extra oefening Taalleesboek, bladzijde 58 en 59

4.1

1 de wegenwacht 2 de ambulance 3 de sirene

4.2

1 schrok 2 kwam aanrijden 3 Ging loeien

4.3

1 schrok 2 kwam 3 Ging

5.1

De zinnen staan in de verleden tijd.

5.2

in zin 1

5.3

1 De wegenwacht schrikt. 2 De ambulance kwam aanrijden. 3 Gaat de sirene loeien?

6.1

1 zelfbedachte zinnen met de gegeven werkwoorden

2 onderstreping van de onderwerpen

6.2

de zinnen uit opdracht 6.1 in de andere tijd

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **verantwoordelijk** en **medeverantwoordelijk**.
- De leerlingen oefenen het schrijven van een weettekst in alinea's.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit rond het begrip 'hulpverlening'.

Materiaal

Klassikaal

- Woordspoor 5 (gr. 8, thema 6 'Ha, die Brugpieper!')

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 60 en 61
- Werkboek 4, bladzijde 10 t/m 16

Extra oefening

- Werkboek 4, bladzijde 15 en 16 oefening 4.1 en 4.2

Betekenis van de woorden

verantwoordelijk: Als je ergens verantwoordelijk voor bent, moet jij ervoor zorgen dat het gebeurt. Als het fout gaat, krijg jij de schuld.

medeverantwoordelijk: Als je medeverantwoordelijk bent, ben je samen met iemand anders verantwoordelijk.

Start**10**

U vertelt dat u gisteren boodschappen hebt gedaan voor uw tante, die zelf geen auto meer kan rijden. Vraag aan de leerlingen of zij ook wel eens iemand helpen. U praat hier verder met de leerlingen over kijkend naar opdracht 1, op bladzijde 11 en 12 van het Werkboek.

Vul de woordspin aan met de beroepen die hier ter sprake komen, maar nog niet in de woordspin staan. (de ontwikkelingswerker, de dokter, de verpleegkundige)

Kern – Instructie 1**30**

De leerlingen nemen bladzijde 60 van het Taalleesboek voor zich. U wijst ze op het plaatjesschema over het werk van de politie.

U zegt:

“Hier zien we een plaatjesschema over het werk van de politie. We gaan daar zometeen een weettekst over schrijven. Maar voordat we dat doen, bespreken we twee nieuwe woorden: **verantwoordelijk** en **medeverantwoordelijk**. Als je ergens **verantwoordelijk** voor bent, dan moet jij ervoor zorgen dat het goed gebeurt. Als we naar de politieagent kijken, dan kun je hier zien waar hij **verantwoordelijk** voor is, bijvoorbeeld dat het verkeer goed verloopt. De politie regelt het verkeer en is **verantwoordelijk** voor de veiligheid in het verkeer.

Het heeft dus met je beroep te maken, maar het kan ook te maken hebben met een opdracht in de klas. Stel je voor ik geef een groep van vier leerlingen de opdracht om over twee dagen een verslag in te leveren.

Dan zijn die vier leerlingen samen **verantwoordelijk** voor het inleveren van dat verslag. Als ze dat niet doen, zijn ze alle vier **medeverantwoordelijk** dat ze het niet hebben ingeleverd.

Medeverantwoordelijk betekent dus dat je samen **verantwoordelijk** bent voor iets. Dat kan voor iets goeds zijn en voor iets slechts. Als een vriend of vriendin bijvoorbeeld iets vernielt en jij staat op te letten of er niemand komt die de politie kan waarschuwen, dan zijn jullie allebei **verantwoordelijk** voor die vernielingen. Jij bent dan **medeverantwoordelijk**, ook al heb je zelf misschien niets gedaan, je was erbij en hielp je vriend of vriendin bij de vernielingen. Dus ben je **medeverantwoordelijk** en kun jij ook daarvoor gestraft worden.”

De leerlingen maken na een korte uitleg opdracht 1 en 2 zelfstandig op bladzijde 11, 12 en 13 van het Werkboek.

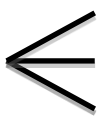
U herhaalt de vorige Woordwebben samen meet de leerlingen.

Kern – Instructie 2	30
----------------------------	-----------

U legt uit dat u vandaag teksten gaat schrijven bij schema's. Soms zijn die schema's in woorden, maar soms ook in plaatjes.

U maakt samen met de leerlingen de opdrachten 2.1 en 2.2 op bladzijde 60 en 61 van het Taalleesboek.

Het schema bij opdracht 2.1 kan er als volgt uit komen te zien:

Het werk van de politie het verkeer regelen
mensen helpen
de orde bewaren

U laat nog enkele passende voorbeelden bij de deelonderwerpen bedenken.

Bijvoorbeeld:

het verkeer regelen:	bij een ongeluk, bij een parade, bij zwaar transport
mensen helpen:	een verdwaald kind, iemand die weggelopen is terug brengen
de orde bewaren:	bij burenruzie, bij een voetbalwedstrijd, bij hoog bezoek

U schrijft de gezamenlijke tekst bij opdracht 2.2 op het bord. Besteed hierbij extra aandacht aan de verschillende manieren die er zijn om aan te geven dat er een nieuwe alinea begint: een regel overslaan, inspringen of vooraan op een nieuwe regel beginnen. De laatste methode wordt in deze les toegepast. De leerlingen maken na een korte uitleg opdracht 3.1 en 3.2 zelfstandig op bladzijde 14 en 15 van het Werkboek.

extra oefening

Werkboek 4, bladzijde 15 en 16 oefening 4.1 en 4.2

Afsluiting	5
-------------------	----------

U laat verschillende leerlingen hun weettekst voorlezen. Bespreek wat ze makkelijk en moeilijk vonden aan deze opdracht.

Antwoorden

Werkboek 4, bladzijde 11 t/m 16

1

- 1 *Brandweer is verbonden met mensen in een brandend huis.
Hulpverlener is verbonden met kinderen in arme landen.
Verpleegster is verbonden met patiënten in het ziekenhuis.*
- 2 *eigen antwoorden van de leerlingen*
- 3 *eigen antwoorden van de leerlingen*

2

Joël, Aïsha, Jonathan en Jade zeggen de waarheid.

3.1

eigen voorbeelden over het werk van de brandweer

3.2

eigen weettekst over het werk van de brandweer

extra oefening Werkboek 4, bladzijde 15 en 16

4.1

eigen voorbeelden over kinderen die volwassenen helpen

4.2

eigen weettekst volgens het schema van 4.1 met drie voorbeelden per deelonderwerp/alinea

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met **ng** of **nk**.
- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met een open of een gesloten lettergreep.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 16
- Taalschrift
- U zorgt voor een groot vel papier en een zwarte stift om de spellingsregels op te schrijven.

Start**5**

Het gaat er in deze les(sen) vooral om dat leerlingen de klankgroepen goed leren herkennen en onderscheiden. U begint de les met een vraag aan de leerlingen:

“Wat is het verschil tussen de volgende woorden: *potten* en *poten*?”

U herhaalt de woorden opnieuw met de nadruk op de korte en lange klanken: /po/tun/ en /poo/tun/. U vraagt of iemand kan vertellen wat het verschil is. U bevestigt dat het eerste woord een korte klank heeft en het tweede woord een lange klank: *o* en *oo*. U vertelt de leerlingen dat ze daar vandaag mee gaan oefenen, omdat je aan de klank kunt horen hoe je een woord moet schrijven. U vertelt dat ze ook nog woorden gaan oefenen met *ng* of *nk*, bijvoorbeeld *bang* en *bank*.

Kern – Instructie**20**

U zegt:

“Om erin te komen, gaan we een woordenspel doen waarbij jullie goed moeten luisteren. Ik noem steeds drie woorden. In één van die drie woorden hoor je een klankgroep die op een lange klank eindigt. Jullie schrijven dat woord op in jullie Taalschrift. Denk aan de regel ‘Hoor je aan het einde van een klankgroep een lange klank, dan schrijf je één klinker’.”

U schrijft de regel ook op het bord:

Hoor je aan het einde van een klankgroep een lange klank, dan schrijf je één klinker.

Voordat u begint, geeft u een voorbeeldwoord, bijvoorbeeld *de vogel*. U vraagt welke lange klank ze horen en hoe het woord geschreven moet worden. (Je hoort /oo/ en je schrijft *vogel* het met één *g*)

Elk opgeschreven woord wordt gezamenlijk nagekeken en nabesproken. Bij de eerste woorden legt u uit waarom het woord met één klinker geschreven wordt, daarna laat u dit door de leerlingen verwoorden.

De woorden die u voorleest zijn als volgt:

1	koeien	paarden	schapen	(schapen)
2	vissen	vogels	slangen	(vogels)
3	bomen	struiken	planten	(bomen)
4	schoffels	bezems	harken	(bezems)
5	snorren	sleutels	snavels	(snavels)

Bij de woorden *bezem* en *snavels* let u extra goed op de uitspraak. U wijst de leerlingen erop dat na een lange klank bijna nooit de letters *s* en *f* volgen. (Zie ook thema 7 en 9 van leerjaar 4. Een paar woorden krijgen wel een *s* of *f*, zoals: *Pasen*, *vreselijk*, *tafel*, *begrafenis* en *wafel*.)

U doet eenzelfde oefening met korte klanken. U zegt:

“Ik noem weer drie woorden. In één ervan hoor je een klankgroep die op een korte klank eindigt. Schrijf dit woord op. Denk aan de regel: ‘Hoor je aan het einde van een klankgroep een korte klank, dan schrijf je een dubbele medeklinker’.”

Ook deze regel schrijft u op het bord:

Hoor je aan het einde van een klankgroep een korte klank, dan schrijf je een dubbele medeklinker.

Ook hier geeft u een voorbeeld: *snorren*. Dan begint u met de oefening en ook nu wordt weer elk opgeschreven woord gezamenlijk nagekeken en nabesproken. Bij de eerste woorden legt u uit waarom het woord met twee medeklinkers geschreven wordt, daarna laat u dit door de leerlingen verwoorden. Bij de woorden *schoffel* wijst u erop dat na een korte klank bijna altijd de letters *ff* volgen. Bij het woord *Brussel* wijst u erop dat na een korte klank vaak de letters *ss* volgen. (Het woord *puzzel* is een van de weinige uitzonderingen.)

Dit zijn de woorden die u voorleest:

1	hennen	hanen	kuikens	(hennen)
2	stoelen	tafels	bedden	(bedden)
3	wagens	karren	koetsen	(karren)
4	schoffels	bezems	harken	(schoffels)
5	Parijs	Brussel	Londen	(Brussel)

U gaat vervolgens twee woorden voorlezen die de leerlingen allebei op moeten schrijven. U zegt:

“Ik noem twee woorden: één met een klankgroep die op een korte klank eindigt en één met een klankgroep die met een lange klank eindigt. Schrijf deze woorden op.”

Elk woordpaar wordt onmiddellijk nagekeken en besproken met een verwijzing naar de regels.

1	zweven	flessen
2	glazen	koffie
3	krassen	boven
4	schoffel	snavel
5	rozen	misser

U wijst er nogmaals op dat je bijna nooit -s-, -f-, -zz- of -vv- schrijft. Er zijn een paar uitzonderingen zoals *Pasen, hese, tafel, wafel* en *puzzel*.

U schrijft de regels op een groot vel papier en hangt ze goed zichtbaar op bij de andere spellingsregels uit vorige thema's.

Kern – Instructie, stap 2

15

U zegt:

“Ik vertelde aan het begin van de les dat we ook woorden zouden oefenen met *ng* en *nk*. Wie kan een woord bedenken met een van die klanken?” (bang, eng, lange, dingen, bank, vonk, rinkelen, hinkelen)

U schrijft de genoemde woorden in twee kolommen op het bord:

ng

nk

U herinnert de leerlingen aan de lessen over verkleinwoorden: tweelettergrepige woorden die op *-ing* eindigen, krijgen bij het verkleinwoord een *k* in plaats van een *g*. Andere voorbeelden zijn *woning-woninkje, koning-koninkje*. U laat hen nog een voorbeeld bedenken. (*palinkje, botsinkje*)

U vertelt dat ze nu zelf aan het werk kunnen gaan met oefening 1 op bladzijde 16 van het Werkboek.

U kijkt de oefening gezamenlijk na en legt de woorden uit die ze niet begrijpen. U vraagt als aanvulling op de oefening hoe het verkleinwoord van *helling* moet worden geschreven. (*hellinkje*)

Afsluiting**5**

U vraagt de leerlingen wat ze vandaag hebben geleerd.

Didactische tip

U kunt voorafgaand aan de les de klinkers, medeklinkers en klankgroepen (korte, lange en tweetekenklanken) nog een keer oefenen, of laten verwoorden door de leerlingen.

Antwoorden

Werkboek 4, bladzijde 16

1

ng	nk
<i>ervaring</i>	<i>hinkelen</i>
<i>verdieping</i>	<i>botsinkje</i>
<i>omgeving</i>	<i>kettinkje</i>
<i>helling</i>	<i>rinkelen</i>
	<i>koninkrijk</i>
	<i>enkele</i>

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de begrippen: **de uitrusting, de werkzaamheden, het vervoer, het leger, de militair en de soldaat.**
- De leerlingen noemen aspecten van beroepen en zetten dit om in een schema.
- De leerlingen oefenen het onderscheiden van alinea's in een weettekst op inhoud.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 2
- Woordspoor 3

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 61 en 62
- Werkboek, bladzijde 18 t/m 222

Vorbereiding

- Zorg voor post-its en een zwarte stift.
- Schrijf op 6 papiertjes een beroep in de hulpverlening: de brandweerman, de wegenwacht, de politieagent, de dokter, de juf/de meester, de soldaat.

Extra oefening

- Werkboek 4, bladzijde 21 opdracht 3.1 t/m 3.3

Betekenis van de woorden

de werkzaamheden:	Werkzaamheden, dat is het werk dat je moet doen, bijvoorbeeld op school, thuis of op het werk.
de uitrusting:	Een uitrusting, dat zijn spullen die je voor iets nodig hebt. Een hengel hoort bijvoorbeeld bij de uitrusting van een visser.
het vervoer:	Vervoer is een verzamelnaam voor voertuigen waarmee je mensen of spullen van de ene naar de andere plek brengt, bijvoorbeeld auto's, treinen en vliegtuigen. Een ander woord voor vervoer is transport.
het leger:	Het leger, dat zijn de soldaten en andere mensen die een land kunnen verdedigen als er oorlog is.
de militair:	Een militair is iemand in het leger. Er zijn militairen met een hoge rang en militairen met een lage rang.
de soldaat:	Soldaten werken in het leger. Ze hebben de laagste rang en moeten anderen gehoorzamen.

Start**5**

U bekijkt met de leerlingen de woordspin DE HULPVERLENING. U vraagt aan de leerlingen welk beroep zij zouden kiezen als ze iets moesten kiezen uit deze woordspin. Laat ze hun keuze toelichten.

Kern – Instructie 1**10**

U beeldt het beroep van brandweerman uit en laat de leerlingen raden om welk beroep het gaat. U maakt de woordspun BRANDWEERMAN op het bord. U schrijft eerst groot het woord 'brandweerman' in het midden van het bord.

Vraag aan de leerlingen wat voor werk de brandweerman doet. (brand blussen) Schrijf dit in de woordspun erbij.

Schrijf er vervolgens boven '**werkzaamheden**'. U legt uit dat **werkzaamheden** een ander woord is voor het werk van de brandweerman.

U vraagt vervolgens aan de leerlingen hoe de brandweerman bij de brand komt. (met de brandweerauto) Schrijf dit ook op het bord. Schrijf er vervolgens boven '**vervoer**'. U legt uit dat **het vervoer** alles is waarmee je van de ene naar een andere plaats wordt gebracht. Voor een brandweerman is dat de brandweerauto.

U vraagt daarna wat de brandweerman nodig heeft om zijn werk te doen. (brandweerslang, water, helm, werkkleding, masker) Schrijf dit ook op het bord met daarboven het woord '**uitrusting**'. U legt uit dat **de uitrusting** alle spullen zijn die de brandweerman nodig heeft voor zijn werkzaamheden.

U legt de nieuwe woorden nog een keer uit aan de hand van Woordweb 2. Schrijf woorden zoals *de brandweerauto*, *brand blussen* en *de brandweerslang* op post-its en plak ze op de juiste plek in het Woordweb.

Kern – Instructie 2**20**

U leest met de leerlingen de tekst 'De militair' op bladzijde 61 bij opdracht 1 van het Taalleesboek. Leg indien nodig de begrippen **het leger**, **de militair** en **de soldaat** uit. U kunt hierbij Woordweb 3 gebruiken.

Vul de woordspun DE HULPVERLENING aan met deze woorden en bespreek met de leerlingen waarom deze beroepen in deze woordspun thuis horen.

U maakt gezamenlijk de opdrachten 1.1, 1.2, 1.3 en 2 in het Werkboek op bladzijde 19 en 20. Sommige woorden bij opdracht 2 zullen nog niet bekend zijn bij de leerlingen, zoals *de baret* en *de kistjes*. Besteed extra aandacht aan deze woorden.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

extra werk:

U leest met de groep de tekst 'De huisarts' in het Taalleesboek op bladzijde 62. De leerlingen maken in tweetallen de bijbehorende opdrachten in het Werkboek.

extra oefening

Werkboek 4, bladzijde 21 opdracht 3.1 t/m 3.3

Afsluiting	10
-------------------	-----------

U verdeelt de klas in zes groepjes. Ieder groepje krijgt een papiertje met daarop het beroep van een hulpverlener. De andere groepjes mogen de papiertjes niet lezen. De groepjes gaan vervolgens de vragen beantwoorden in hun Werkboek op bladzijde 19. Tot slot leest elk groepje voor wat ze geschreven hebben en de rest van de klas moet raden welke hulpverlener wordt beschreven.

Antwoorden

Werkboek 4, bladzijde 19 t/m 22

1.1

De tekst bestaat uit 3 alinea's.

1.2

alinea 1: regel 1 tot en met 3

alinea 2: regel 4 tot en met regel 6

alinea 3: regel 7 tot en met regel 8

1.3

Alinea 1 gaat over de werkzaamheden van militairen.

Alinea 2 gaat over de uitrusting van militairen.

Alinea 3 gaat over het vervoer van militairen.

2

de werkzaamheden

helpen bij een bosbrand

het land verdedigen

helpen bij een overstroming

de uitrusting

de overhemden

het uniform

de helm

de baret

de sokken

de kistjes

het vervoer

de legerauto

de motor

de tank

de jeep

extra oefening Werkboek 4, bladzijde 21

3.1

Deze tekst bestaat uit drie alinea's.

3.2

patiënten helpen:

alinea 1

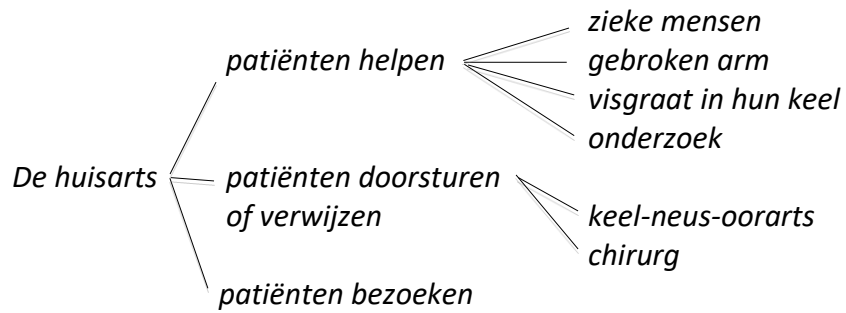
patiënten doorsturen of verwijzen:

alinea 2

patiënten bezoeken:

alinea 3

3.3

Werkboek 4, bladzijde 22

4.1, 4.2, 4.3

eigen antwoorden

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit rond het begrip ‘hulpverlening’.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de begrippen **de chronische pijn, afhankelijk** en **leven met een beperking**.
- De leerlingen weten dat er woorden zijn die er verschillend uitzien, maar vrijwel hetzelfde betekenen (synoniemen).
- De leerlingen weten dat er verschillende woorden zijn met dezelfde vorm, maar met een verschillende betekenis (homoniemen).

Materiaal

Klassikaal

- Woordspoor 1 (gr. 8, thema 11 ‘Iedereen heeft wel wat’)

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 23 t/m 25
- Taalleesboek 2, bladzijde 64 t/m 66
- Taalschrift

Extra oefening

- Werkboek 4, bladzijde 25 oefening 2
- Taalleesboek 2, bladzijde 66 en 67

Betekenis van de woorden

leven met een beperking: Iemand die leeft met een beperking, mist iets waardoor hij sommige dingen minder goed kan. Iemand die bijvoorbeeld slechte ogen heeft of een lichaamsdeel mist, leeft met een beperking.

de chronische pijn: Iemand met chronische pijn heeft altijd pijn.

afhankelijk: Als je afhankelijk bent van iets of iemand, heb je de steun van iets of iemand nodig.

Start**5**

U herhaalt met de leerlingen de woordspaan HULPVERLENING. Vraag aan de leerlingen of ze ook wel eens iemand helpen. Misschien helpen ze mama met vegen, doen ze boodschappen voor de buurvrouw of hebben ze meegedaan aan ‘Aruba doet!’.

Kern – Instructie 1**10**

U zegt:

“We hebben het net over mensen gehad die hulp krijgen of in nood verkeren. Er zijn ook mensen die hun hele leven hulp nodig hebben, bijvoorbeeld mensen die **leven met een beperking** die nooit meer over gaat. Als je **leeft met een beperking**, kun je minder dan een normaal iemand. Dat kan zijn doordat je een been mist of gedeeltelijk verlamd bent. Het kan ook zijn doordat je **chronische pijn** hebt.

Chronische pijn hebben, betekent altijd pijn hebben of langdurig

pijn hebben. Stel je eens voor: dag en nacht pijn hebben! Je kunt dan niet alles meer doen wat je graag zou willen. Iemand die **leeft met een beperking** of **chronische pijn** heeft, moet dus altijd geholpen worden door andere mensen. Zij zijn **afhankelijk** van anderen. Als je **afhankelijk** bent van iets of iemand, heb je de steun van iets of iemand nodig. Je kunt er niet zonder. Bijvoorbeeld om boodschappen te doen, maar ook om uit bed te komen, je te wassen, je aan te kleden en naar de wc te gaan.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan. U geeft eerst zelf een voorbeeld uit uw eigen ervaring. Daarbij herhaalt u de woorden opnieuw. U vertelt bijvoorbeeld hoe u zelf omgaat met pijn, of u er goed tegen kunt of niet, of u meteen naar de pijnstillers grijpt, of mensen het aan u merken als u pijn hebt (hoofdpijn bijvoorbeeld). Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds weer de nieuwe woorden vallen. Richt uw vragen vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen. U kunt de volgende vragen stellen:

- Als jullie zouden moeten (!) kiezen tussen (1) **leven met een** (ernstige) **beperking** in grote rijkdom en (2) een gezond leven met gewoon genoeg geld, waarvoor zou je dan kiezen? Vertel waarom.
- Mensen die door **chronische pijn** of door een andere langdurige ziekte **leven met een beperking**, zijn vaak **afhankelijk** van anderen. **Afhankelijk** zijn, maakt een mens wel eens opstandig. Je kunt immers nooit eens zelf ondernemen wat je zou willen en je moet altijd iemand om hulp vragen. Kunnen jullie je voorstellen dat mensen er opstandig van worden? Hoe zou jij er zelf mee omgaan, als jij helemaal **afhankelijk** zou worden van anderen?

De leerlingen nemen bladzijde 24 van het Werkboek voor zich en u maakt opdracht 1 gezamenlijk.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2	25
----------------------------	-----------

Stap 1

U vertelt dat u het net had over dat **chronische pijn**, langdurige pijn betekent. Chronisch en langdurig zijn dus woorden die er verschillend uitzien, maar (ongeveer) hetzelfde betekenen. U geeft als voorbeeld ook nog roepen en schreeuwen.

Dit zet u ter verduidelijking op het bord, met het voorbeeld erbij.

schreeuwen – roepen

Sommige woorden zien er verschillend uit, maar betekenen ongeveer hetzelfde: synoniemen.

U vraagt of de leerlingen ook in het Papiamento van deze woorden kennen. (nechi – bunita, move – hala, fia – presta)

U maakt samen opdracht 1 op bladzijde 64 van het Taalleesboek.

Stap 2

Dan schrijft u het woord ‘pak’ op het bord en vraagt de leerlingen hiermee heel verschillende zinnen te bedenken. Mogelijkheden zijn:

Ik pak een appel. (neem)

Er staat een pak yoghurt op tafel. (doos, verpakking)

Een wegwacht draagt een groen pak. (uniform)

Er ligt een dik pak sneeuw. (laag)

De postbode bracht een groot pak. (pakket, iets dat ingepakt is)

Het is niet nodig dat de leerlingen alle betekenissen van ‘pak’ ontdekken.

U schrijft als conclusie op het bord:

Ik pak een appel, een pak yoghurt.

Sommige woorden zien er hetzelfde uit, maar hebben een verschillende betekenis: homoniemen.

U vraagt of de leerlingen ook in het Papiamento van deze woorden kennen. (bela-kaars/bela-zeil, carta-brief/carta-speelkaart)

De conclusies op het bord laat u door de leerlingen overnemen in hun Taalschrift. U zegt dat de rest van de opdrachten gaat over woorden die er hetzelfde uitzien, maar iets anders betekenen, dus homoniemen.

U maakt samen de opdrachten 2, 3 en 4. De ‘tweede’ betekenis van sommige woorden zullen bij de leerlingen niet bekend zijn. Hier hebben ze extra uitleg bij nodig.

extra oefening

Werkboek, bladzijde 25 opdracht 2

Taalleesboek, bladzijde 66 en 67 opdracht 5 t/m 7

Afsluiting	5
-------------------	----------

U speelt het spel ‘detective’. De bedoeling van dit spel is om met het stellen van zo weinig mogelijk vragen het juiste woord te raden. Een leerling, de detective, gaat naar de gang en de klas kiest samen een woord van de

woordmuur. De leerling komt terug in de klas en mag vragen stellen aan de kinderen in de klas. Kan de detective met vijf vragen het woord raden?

Antwoorden

Werkboek 4, bladzijde 24 en 25

1

eigen antwoorden, bijvoorbeeld:

a ouders, omdat ze nog maar weinig kunnen.

b de leerlingen, omdat hij anders geen les kan geven

extra oefening Werkboek, bladzijde 25

2

a de chronische pijn

b afhankelijk

c leven met een beperking

Taallesboek 2, bladzijde 64 t/m 67

1

1 de warmte – de hitte 3 een bekeuring – een boete 6 mankeert – scheelt

2 branden – grote vuren 4 repareert – herstelt

blussen – doven 5 zieken – patiënten

2

zes zelfbedachte zinnen met verschillende betekenissen van de gegeven woorden

3

1 tafel

2 motor

3 kaart

4 bloem

4

bijvoorbeeld: 1 De vliegen vliegen naar binnen, 2 Op deze fietsen gaan we in de vakantie fietsen, 3 Vissen houden wel van zwemmen maar niet van vissen.

5

tekeningen die duidelijk de verschillende betekenissen weergeven zoals tekeningen van: groep bomen, sleutelbos, bos haar, bos bloemen; autobus, ronde blikken trommel, brievenbus, collectebus

6

tekeningen die duidelijk de verschillende betekenissen weergeven zoals tekeningen van: wc-bril, bril om door te kijken; schep, trap

7

bijvoorbeeld:

Mijn fiets is weg.

Het was erg druk op de weg.

Papa koopt een net sinaasappels.

Net was hij er nog.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **visueel gehandicapt, het gezichtsvermogen, auditief gehandicapt, dubbel gehandicapt, de afwijking en misvormd**.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit rond het begrip 'hulpverlening'.
- De leerlingen oefenen om vanuit een schema aspecten van beroepen in een tekst weer te geven.

Materiaal

Klassikaal

- Woordspoor 1 (groep 8, thema 11 'Iedereen heeft wel wat')
- Woordcluster 2 (groep 8, thema 11 'Iedereen heeft wel wat')

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 26 t/m 31

Voorbereiding

- Zorg voor:
 - een groot karton en een zwarte stift;
 - een (blind)doek;
 - eventueel een koptelefoon.

Extra oefening

- Werkboek 4, bladzijde 30 en 31 oefening 4.1 en 4.2

Betekenis van de woorden

visueel gehandicapt:	Iemand die visueel gehandicapt is, kan niet goed zien. Hij is slechtziend of blind.
het gezichtsvermogen:	Het gezichtsvermogen is het kunnen zien, bijvoorbeeld: zijn gezichtsvermogen is slecht.
auditief gehandicapt:	Iemand die auditief gehandicapt is, hoort slecht. Hij is slechthorend of doof.
dubbel gehandicapt:	Iemand die dubbel gehandicapt is, heeft meerdere lichamelijke handicaps, bijvoorbeeld: Peter is doof en blind, hij is dubbel gehandicapt.
de afwijking:	Een afwijking is het verschil met hoe het meestal is, of het verschil met hoe het hoort te zijn. Een afwijking is anders dan normaal.
misvormd:	Iemand die misvormd is, heeft een foutje aan zijn lichaam, is anders dan normaal.

Start**5**

U herinnert de leerlingen aan de les waarin u het over leven met een beperking hebt gehad. U noemt de woorden chronische pijn en afhankelijk nog eens en u vertelt dat ze vandaag meer leren over welke soort beperkingen mensen kunnen hebben. U vertelt dat ze vandaag ook nog gaan schrijven over beroepen.

U schrijft op het bord:

leven met een beperking - gehandicapt

U vraagt de leerlingen waar ze aan moeten denken als ze deze woorden zien en waarom. U maakt een woordspin.

Kern – Instructie 1

10

U blinddoekt een leerling en zet een koptelefoon bij een leerling op (of laat hem met de handen de oren afsluiten). Vervolgens geeft u hen een opdracht, bijvoorbeeld: ‘Halen jullie even de boeken uit de kast?’

U wacht even af wat er gebeurt, en zegt daarna:

“Het leven wordt een stuk moeilijker als je niet kunt horen of niet kunt zien. Sommige mensen hebben de pech dat ze zowel doof als blind zijn. Dan leef je met een boel beperkingen! Iemand die slecht ziet, noemen we **visueel gehandicapt**. Hij of zij is slechtziend of blind. Iemand die **visueel gehandicapt** is, heeft een slecht **gezichtsvermogen** of zelfs helemaal geen **gezichtsvermogen**. Het **gezichtsvermogen** is het kunnen zien. Iemand die slechtziend is, heeft nog wat **gezichtsvermogen**. Maar iemand die blind is, heeft totaal geen **gezichtsvermogen**. Iemand die een gehoorbeperking heeft, noemen we **auditief gehandicapt**. Wanneer een **auditief gehandicapte** nog enigszins kan horen, noemen we zo iemand slechthorend. Wanneer iemand helemaal niets kan horen, is hij of zij doof. Sommige **auditief gehandicaptten** hebben baat bij een hoorapparaat.

Wanneer over gehandicapte mensen gepraat wordt, zeggen ze ook wel dat het mensen met een **afwijking** zijn. Een **afwijking** is het verschil met hoe het meestal is, of het verschil met hoe het hoort te zijn. Een **afwijking** is anders dan normaal. Wanneer iemand **misvormd** is, dan is hij ook anders dan normaal. Dan is de vorm anders dan bij de meeste mensen. Je kunt bijvoorbeeld een **misvormde** hand of voet hebben. Dan ziet die hand of voet er niet uit als een normale hand, maar dan heeft die een andere vorm.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van de Woordwebben. Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan. U geeft eerst zelf een voorbeeld uit uw eigen ervaring. Daarbij herhaalt u de woorden opnieuw. U vertelt bijvoorbeeld hoe u er zelf mee om zou gaan als u een **afwijking** had in de vorm van een opvallende misvorming. Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen.

Bij de vragen laat u steeds weer de nieuwe woorden vallen. Richt uw vragen vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen.

U kunt de volgende vragen stellen:

- Mensen die een of andere **afwijking** hebben, willen graag normaal worden behandeld. Maar dat is moeilijk, alleen al omdat ze vaak door iedereen worden nagekeken. Hoe ga jij er zelf mee om als je iemand ziet die een **afwijking** heeft, bijvoorbeeld wanneer iemand **misvormd** is? Heb je de neiging om te gaan giechelen, te negeren of juist belangstelling te tonen?
- Veel doof geboren mensen beschouwen zichzelf niet als gehandicapt. Zij weten niet hoe het is om te horen en ervaren doof zijn daarom ook niet als gebrek. Zij worden zelfs boos als je doof zijn een gebrek noemt. Kun jij je voorstellen hoe het is om doof te zijn? Welke geluiden zou je het meest missen? Welke geluiden zou je niet missen?

De leerlingen nemen bladzijde 27 van het Werkboek voor zich en u bespreekt opdracht 1. Daarna maken zij de opdracht zelfstandig.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2	25
----------------------------	-----------

U begint de les met vertellen waarom u juf/meester bent geworden. Misschien wilde u dat al van kleins af aan of misschien dacht u er vroeger heel anders over. U vraagt aan de leerlingen of zij al weten wat ze later willen worden. Maak de woordspun BEROEPEN op het karton en schrijf hier de beroepen bij die de leerlingen noemen. Bekijk vervolgens samen welke beroepen in de hulpverlening zijn.

U legt uit dat de leerlingen een weettekst gaan afmaken over een beroep. Weten de leerlingen nog wat een weettekst is? (een tekst die de lezer iets leert) Ze kunnen kiezen uit de teksten 'De steward/stewardess' en 'De verpleegkundige'. Lees beide opdrachten op bladzijde 23 en 24 van het Werkboek met de leerlingen en laat ze vervolgens kiezen.

extra oefening

Werkboek 4, bladzijde 30 en 31 opdracht 4.1 en 4.2

Afsluiting	5
-------------------	----------

U laat verschillende leerlingen hun alinea voorlezen.

Hang de woordspun BEROEPEN goed zichtbaar op in de klas.

Didactische tip: Leg indien nodig de volgende begrippen extra uit:
de verpleegkundige: Verzorgt zieke mensen in een ziekenhuis en helpt de dokters.
de stewardess/steward: Zorgt voor mensen die met het vliegtuig reizen. Ze brengt bijvoorbeeld drinken en eten rond.

Antwoorden**5**

Werkboek 4, bladzijde 27 t/m 31

1

Jonathan vertelt over een buurmeisje dat dubbel gehandicapt is.

Julia vertelt over scholen voor kinderen die auditief gehandicapt zijn.

Jade vertelt over een neef die visueel gehandicapt is.

2

eigen tekst

3

eigen tekst

extra oefening Werkboek 4, bladzijde 30 en 31

4.1

een weettekst over de beveiliging overeenkomstig het gegeven schema

4.2

een tekening van iemand die bij de beveiliging werkt

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **aanhouden, de aanhouding, het argument** en **de mening**.
- De leerlingen herkennen meningen en argumenten in een tekst.
- De leerlingen geven een eigen mening over een standpunt in een tekst.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 3

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 32 en 34
- Taalleesboek 2, bladzijde 70 t/m 72
- Taalschrift

Vorbereiding

- Zorg voor een groot karton en een zwarte stift.

Extra oefening

- Taalleesboek, bladzijde 72 t/m 7 opdracht 3.1 t/m 5.2,
- Werkboek, bladzijde 34 opdracht 2

Betekenis van de woorden

aanhouden:	Als iemand wordt aangehouden, dan heb je iets gedaan dat niet mag. De politie neemt jou mee naar het bureau.
de aanhouding:	De aanhouding is het moment dat iemand wordt aangehouden.
het argument:	Een argument is een reden waarom het zo is zoals jij zegt.
de mening:	Je mening is hoe je over iets denkt, wat je ervan vindt, bijvoorbeeld: 'Wat is jouw mening over Justin Bieber? Vind je hem goed of niet? Waarom?'

Start**5**

U vraagt een leerling om voor dief te spelen die iets aan het stelen is. U laat de leerling beginnen en u speelt de agent die de dief betrapt:

“Zo jongeman/dame, wat zijn wij hier aan het doen? Dat kan natuurlijk niet. Ik moet u helaas **aanhouden**.”

U speelt alsof u de leerling handboeien omdoet en pakt hem/haar in de kraag. U vraagt aan de leerlingen welk beroep u hebt en of het een beroep is in de hulpverlening.

Als dit beroep nog niet in de woordspinnen HULPVERLENING en BEROEPEN of de woordkast UNIFORM/WERKKLEDING staat, schrijft u het er alsnog bij.

Kern – Instructie 1

10

U vertelt:

“Ik speelde een agent die een dief **aanhoudt**. **Aanhouden** betekent dus dat een agent vertelt dat iets niet mag. Daarna krijg je een bekeuring of als je geluk hebt alleen een waarschuwing. Als je echt iets ergs hebt gedaan en je wordt **aangehouden**, dan moet je mee naar het politiebureau.”

U wijst aan op het Woordweb: **aanhouden** en **aanhouding**.

“**De aanhouding** is het zelfstandig naamwoord van het werkwoord **aanhouden**. **De aanhouding** is de hele gebeurtenis vanaf dat de politie iets ziet dat niet mag, iemand aanspreekt en een bekeuring geeft of zelfs meeneemt naar het politiebureau. Het is vaak zo in de taal dat je van een werkwoord een zelfstandig naamwoord maakt met ‘-ing’ erachter.”

U noemt enkele voorbeelden en schrijft deze op het bord:

waarschuwen - de waarschuwing
herkennen - de herkenning
beschermen - de bescherming
hulpverleners - de hulpverlening

U vraagt wat ‘**aanhouden**’ betekent in de volgende zin:

Josien wilde haar nieuwe trui graag aanhouden.

U vraagt:

“Hoe noemen we woorden die er hetzelfde uitzien, maar een verschillende betekenis hebben ook al weer?” (homoniemen)

De leerlingen nemen bladzijde 33 van het Werkboek voor zich en u bespreekt opdracht 1. Daarna maken zij de opdracht zelfstandig.

Kern – Instructie 2

25

U zegt:

“We gaan zoeken naar **meningen** en **argumenten** in teksten. ‘**Het argument**’ is een nieuw woord. We hebben het al eens eerder gehad over een **mening** toen we een discussie gingen voeren in de klas. Een **mening** is ‘zeggen wat je ervan vindt’. Je vindt bijvoorbeeld iets goed, slecht of stom. Je kunt er ook bij zeggen **WAAROM** je dat vindt. Dat noemen we een **argument**.”

Op het bord schrijft u nu:

de mening: wat jij vindt

het argument: waarom jij dat vindt

Vervolgens geeft u een stelling en vraagt u verschillende leerlingen naar hun **mening**. Vraag ook naar hun **argument**, dus waarom ze dat vinden. U kiest een stelling waarvan u weet dat er voor- en tegenstanders van zijn, bijvoorbeeld: Ik voel me veilig op Aruba.

U behandelt de opdrachten 1.1 t/m 1.3 op bladzijde 70 van het Taalleesboek mondeling. U leest vervolgens samen de tekst bij opdracht 2.1 op bladzijde 71. De leerlingen maken de opdrachten 2.1 t/m 2.4 zelfstandig of in tweetallen in hun Taalschrift.

extra oefening

Taalleesboek, bladzijde 72 t/m 7 opdracht 3.1 t/m 5.2,

Werkboek, bladzijde 34 opdracht 2,

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Vraag de leerlingen naar hun **mening** bij de tekst bij opdracht 2.1. Zijn ze het met **de aanhouding** eens of oneens? En waarom? Wat is hun **argument**?

Didactische tip:

Gebruik woorden zoals 'argument' en 'mening' ook in andere situaties regelmatig. Als ze de woorden in verschillende situaties tegenkomen, onthouden ze de woorden beter.

Antwoorden

Taalleesboek 2, bladzijde 70 t/m 74

1.1

Ze vindt het een stom verhaal.

1.2

1 Het is te kinderachtig.

2 Het loopt slecht af.

1.3

eigen mening en argument

2.1

1 Ellen is het met de aanhouding eens.

2 Jeroen is het niet met de aanhouding eens.

2.2

eigen argument en mening

2.3

- a Er kwam toch geen verkeer aan.*
- b Irene reed ook door het rode licht.*

2.4

- b Er zouden anders te veel ongelukken kunnen gebeuren.*

3.1

- Jeanne vindt de verhalen niet erg leuk meer.*

3.2

- c Ze noemt drie argumenten.*

4.1

- a Naomi en Bart hebben dezelfde mening.*

4.2

- Oude mensen kunnen soms de deur niet uit.*

5.1

- eigen mening*

5.2

- persoonlijk argument*

Werkboek 4, blz. 33 en 34**1**

- 1 aangehouden*
- 2 aanhouding*

extra oefening Werkboek 4, bladzijde 34**2**

- 1 Het schoolplein is oud en veel dingen zijn kapot.*
- 2 persoonlijk antwoord*

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met **ch(t)** of **g(t)** aan het eind.
- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met **ng** of **nk**.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 35 t/m 37

Vorbereiding

- U zet klaar:
 - powerpoint 'les 10 ng en nk'.

Start**5**

U zegt:

“We beginnen vandaag met een aantal afbeeldingen. Deze afbeeldingen hebben te maken met een oefening die jullie in de vorige spellingsles hebben gemaakt. Kijk goed en vertel me wat je ziet.”

Bij de introductie van de powerpoint vertelt u dat het gaat om woorden met *ng* of *nk*. Nadat u de eerste afbeelding hebt laten zien, kunt u een leerling de beurt geven of de klas laten reageren. Het woord komt pas tevoorschijn bij een volgende klik.

De afbeeldingen geven weer:

- hinkelen
- de tiende verdiepingng (U kunt de vraag stellen: “Waar gaat de lift naar toe?”)
- rinkelen
- de grote botsingng
het kleine botsinkje

Kern – Instructie 1**15**

U wijst op het verkleinwoord van *botsing*. U vraagt wat er veranderd is. (*ng* is veranderd in *nk*) Meestal kun je horen of je *ng* of *nk* moet schrijven. Als je na een /ng/-klank een /k/-klank hoort (/ngk/), dan schrijf je *nk*.

U wijst de leerlingen er ook nog eens op dat alle verkleinwoorden *het*-woorden zijn.

U vertelt de leerlingen dat ze hun Taalschrift moeten pakken en dat u een kort dictee geeft.

U dicteert de volgende woorden en er volgt onmiddellijke correctie via het bord.

- de koning het koninkje
- de ketting het kettinkje
- de haring het harinkje
- de beloning het beloninkje

De leerlingen nemen bladzijde 35 van het Werkboek voor zich en maken oefening 1 en 2. U kijkt deze gezamenlijk na.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“Luister goed naar deze zin: De dame bracht een vette garnaal op een schaal.”

U leest de zin nog eens voor.

“Als we deze zin willen opschrijven, komen we een paar lastige woorden tegen. Bij ‘dame’ bijvoorbeeld hoor je een lange klank aan het einde van de eerste klankgroep. Luister maar: /daa/mu/. Wie weet hoe we *dame* schrijven?” (Als je een lange klank aan het eind van een klankgroep hoort, schrijf je één klinker.)

Wanneer een leerling het juiste antwoord heeft gegeven, herhaalt u dit en schrijft u de woorden ‘*de dame*’ op het bord.

de dame

U vraagt hoe het ook alweer zit met de korte klank aan het eind van een klankgroep. (Dan schrijf je twee medeklinkers.)

“Zien jullie een woord met een korte klank en twee medeklinkers?”
(vette)

“Dan gaan we nu naar de rest van de zin: *De dame bracht een vette garnaal op een schaal*. Zoals jullie horen, komen er in de rest van de woorden veel g-klanken voor. Ook dat is lastig, want de *g* in het Nederlands kun je op twee verschillende manieren schrijven: als *g* en als *ch*. Soms zijn het gewoon weetwoorden, die moet je uit je hoofd leren, zoals *garnaal*. Daar zijn geen regels voor. Maar er zijn ook woorden waar wel regels voor zijn die je kunnen helpen bij het schrijven van een woord.

Dat is bijvoorbeeld zo bij het woord *bracht*. *Bracht* wordt met *ch* geschreven, want woorden waarin de /gt/-klank volgt na een korte klank, worden geschreven met *cht*." (*dicht, vlecht, bocht, zucht*)

U schrijft de regel op het bord.

Als je na een korte klank /gt/ hoort, dan schrijf je *cht*.

U vraagt wie de uitzonderingen nog weet. (*ligt, legt, zegt*)

U vult de zin op het bord aan met de woordjes *bracht een vette garnaal*:

De dame bracht een vette garnaal

Daar komt nog een regel bij en deze schrijft u onder de eerste regel.

Als je na een korte klank /gt/ hoort, dan schrijf je *cht*.

Als je na een lange klank of na een tweetekenklank een /g/ hoort, dan schrijf je *g*. (*plaag, buig, vroeg*)

Tot slot vraagt u de klas of zij weten hoe je het woord *schaal* schrijft. Wanneer het goede antwoord gegeven wordt, herinnert u de leerlingen aan de regel 'Als je een /g/ hoort na een *s*, dan schrijft je een *ch*. De /sg/-klank schrijf je dus altijd met *sch*. U kunt de leerlingen vragen een paar woorden met *sch* te bedenken (*school, schrijven, schaduw, enz.*) Ook deze regel kunt u op het bord schrijven.

Als je een /g/ hoort na een *s*, dan schrijf je een *ch*: *sch*.

U maakt de zin op het bord af:

De dame bracht een vette garnaal op een schaal.

De leerlingen gaan aan de slag met de oefeningen 3 en 4 op bladzijde 36 en 37 van het Werkboek. U vertelt dat het oefeningen zijn met woorden of woorddelen die eindigen op de klank /gt/.

Opdracht 3 leest u voor als een dictee, waarbij u de klankgroepen duidelijk uitspreekt. Ieder woord wordt onmiddellijk besproken en op het bord geschreven.

Opdracht 4 bespreekt u met de leerlingen zodat ze het juiste woord bij het plaatje gebruiken. Vervolgens kunnen ze deze zelfstandig maken.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U sluit de les af met galgje. Het woord is **de wegenwacht**.

De leerlingen kunnen aan de hand van dit woord de spellingsregels nog eens verwoorden.

Antwoorden

Werkboek 4, bladzijde 35 t/m 37

1

1 *afbeelding, woninkje*

3 *jongetje, hinkelde*

5 *verdieping, rinkelen*

2 *omgeving, hellinkje*

4 *enkele, beloning*

ng: afbeelding, omgeving, jongetje, beloning, verdieping

nk: woninkje, hellinkje, hinkelde, enkele, verdieping, rinkelen

2

1 *het koninkje*

4 *het botsinkje*

7 *het ladinkje*

2 *het beloninkje*

5 *het kettinkje*

8 *het hellinkje*

3 *het palinkje*

6 *het woninkje*

9 *het afbeeldinkje*

3

1 *zijwegen*

2 *rechts*

3 *terecht*

4 *pechvogel*

5 *afdrogen*

6 *evenwicht*

7 *voordragen*

8 *ochtend*

4

g: vlaggen, stofzuiger, elleboog, regenton, papegaai, sigaar, tijger, vlieger

ch: acht, vacht, gewicht, gezicht, lucht, vrachtauto, bocht, vlecht

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het herkennen van een samenstelling in zinsverband.
- De leerlingen oefenen het aangeven of samenstellingen bestaan uit zelfstandige naamwoorden of uit een zelfstandig naamwoord en een ander woord (of woorddeel).

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 74 en 75
- Taalschrift

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde 75 en 76 oefening 4 t/m 6.2

Start**5**

Speel het spel 'Letterchaos'. Zet de letters van het woord 'politieagent' door elkaar op het bord. Laat de leerlingen zoveel mogelijk woorden maken met deze letters. Inventariseer de gevonden woorden en controleer ze op spelling. Laat tot slot zien dat er met de letters ook één lang woord gemaakt kan worden.

Kern – Instructie**35****Stap 1**

U bespreekt met de leerlingen opdracht 1 op bladzijde 74 in het Taalleesboek. U zoekt samen de lange woorden en schrijft deze onder elkaar op het bord. U vraagt vervolgens uit welke twee grondwoorden deze samenstellingen bestaan en schrijft deze woorden erachter.

Stap 2

Om te kijken of de leerlingen het woordvormingsprincipe bij samenstellingen goed door hebben, schrijft u het woord *ongewoon* uit zin 7 ook op het bord. Dan vraagt u:

“Is dit ook zo'n lang woord als *handboeien* en *politieauto*?”

U geeft de uitleg:

“Nee, want *on-* is geen woord, maar een woorddeel. Het komt niet als afzonderlijk woord voor, maar is altijd een deel van een ander woord. *Ongewoon* is wel een lang woord, maar het is een ander soort lang woord dan *handboeien* en *politieauto*.”

Vervolgens schrijft u het woord ‘gezondheid’ op het bord en geeft u de volgende uitleg:

“Bij dit woord is *heid* geen woord, maar een woorddeel. Het komt niet als afzonderlijk woord voor, maar is altijd een deel van een ander woord. *Gezondheid* is wel een ‘lang woord’, maar het is een ander soort lang woord dan *oogarts* of *werkkleding*.”

Stap 3

U schrijft de volgende ‘lange woorden’ op het bord en laat ze vergelijken:

1	2
wapenstok	overstroming
bosbrand	ingang

U vervolgt:

“De woorden in rij 1 en 2 zijn allemaal lange woorden. Ze zijn gemaakt van twee bestaande woorden: *wapen+stok*, *bos+brand*, *over+stroming*, *in+gang*. Toch is er een verschil tussen de samenstellingen in rij 1 en rij 2. *Wapen* is een zelfstandig naamwoord. Je kunt er *het* voor zetten. *Stok* is ook een zelfstandig naamwoord. Je kunt er *de* voor zetten. Hoe zit dat bij *overstroming*? *Over* is geen zelfstandig naamwoord. *Stroming* wel, het is namelijk *de stroming*.”

U schrijft achter de woorden op het bord:

wapenstok: zelfstandig naamwoord + zelfstandig naamwoord
overstroming: ander woord + zelfstandig naamwoord

Op dezelfde manier behandelt u de andere woorden op het bord.

U concludeert:

“Lange woorden zijn soms gemaakt van zelfstandige naamwoorden en soms van een zelfstandig naamwoord en een ander soort woord of woorddeel.”

Stap 4

U vraagt nu:

“Bestaan lange woorden altijd uit twee woorden, of zijn ze ook wel eens van meer dan twee woorden gemaakt?”

U geeft een voorbeeld. Taalleesboek bestaat bijvoorbeeld uit drie woorden.

Stap 5

Ten slotte licht u de opdrachten 2 en 3 toe op bladzijde 75 van het Taalleesboek. U kunt de leerlingen eventueel in tweetallen laten werken, wanneer u verwacht dat sommige leerlingen een te beperkte woordenschat hebben om de opdrachten alleen te kunnen laten maken.

extra oefening

Taalleesboek 2, bladzijde 75 en 76 opdracht 4 t/m 6.2

Afsluiting**5**

U laat de leerlingen in groepjes een lang woord bedenken dat uit meer dan twee grondwoorden bestaat. Wie bedenkt het langste woord?

Tip: Daag de leerlingen een aantal dagen achter elkaar uit om thuis een lang woord te bedenken. Het moet steeds langer zijn dan de dag ervoor.

Antwoorden

Taalleesboek 2, bladzijde 74 t/m 76

1

1 handboeien

4 werkkleding

7 bosbrand (ongewoon)

2 politieauto

5 oogarts

3 wegenwacht

6 overstroming

2**zelfstandig naamwoord +
zelfstandig naamwoord**

huisarts

legerauto

waterpolitie

**ander soort woord +
zelfstandig naamwoord**

onderkieren

snelweg

zwemvest

tegenwind

afwas

3

1 brandweerauto

2 bosbrandgevaar

3 persluchtmasker

4 wegenwachtauto

5 kofferbakdeksel

6 waterpolitieagent

extra oefening Taalleesboek 2, bladzijde 75 en 76

4

bijvoorbeeld:

1 (wachtkamer)

2 fietsstuur

3 sleutelhanger

4 briefkaart

5 huissleutel

6 brandschade

7 autoverkoper

8 wastafel

9 kledingwinkel

5

bijvoorbeeld:

1 *wegenwacht - wachtkamer*

2 *bromfiets - fietszadel*

3 *kamerdeur - deurmat*

4 *ziekenhuis - huiskamer*

5 *waterleiding - leidingwater*

6 *kinderstoel –stoelleuning*

7 *motorkap - kapsalon*

8 *werkkleding - kledingzaak*

6.1/6.2

eigen woorden

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de begrippen: **tegensputteren**, **chagrijnig** en **knorrig**.
- De leerlingen oefenen het formuleren van een mening.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4, Woordcluster 4

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 77 en 78
- Werkboek 4, bladzijde 39 en 40

Voorbereiding

- Zorg voor een groot karton en een zwarte stift.

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde 79 en 80 oefening 4.1 t/m 6

Betekenis van de woorden

tegensputteren: Als je tegensputtert, zeg je dat je iets niet wilt. Je moppert een beetje. Maar op het laatst doe je het dan toch of vind je het toch goed.

knorrig: Als iemand knorrig is, is hij een beetje boos en moppert hij.

chagrijnig: Als je chagrijnig bent, heb je een slecht humeur en ben je onvriendelijk.

Start**5**

U vertelt het volgende (mogelijk waargebeurde verhaal) uit uw jeugd:

“Vroeger liet ik altijd heel veel rommel slingeren in mijn slaapkamer. Ik sliep samen met mijn broer/zus op een kamer en die maakte ook altijd veel rommel. Mijn moeder moest heel vaak zeggen dat we onze kamer op moesten ruimen. Ik had daar geen zin in en ging dan een beetje mopperen.”

Kern – Instructie 1**20**

U gaat verder:

“Jullie vinden het vast ook niet zo leuk als je je kamer moet opruimen. Je hebt vaak veel meer zin om andere dingen te doen. Je gaat dan **tegensputteren**. Als je **tegensputtert**, laat je merken dat je eigenlijk geen zin hebt om te doen wat de ander aan je vraagt. Maar uiteindelijk doe je het toch, of zeg je dat de ander toch gelijk heeft.

Als je iets moet doen waar je eigenlijk geen zin in hebt, kun je daar **knorrig** van worden. Je loopt wat te mopperen en je bent een beetje boos, maar niet heel erg.”

“Soms heb je wel eens een dag dat je sneller boos wordt dan anders. Als je dan iets moet doen waar je geen zin in hebt, dan word je niet een beetje boos, maar erg boos. Je bent dan **chagrijnig**. Iemand hoeft je dan maar heel even te plagen en je bent al kwaad.”

De leerlingen maken opdracht 1 en 2 op bladzijde 39 en 40 van het Werkboek.

Kern – Instructie 2	15
----------------------------	-----------

U schrijft de volgende stelling op het bord:

**Kinderen moeten altijd hun eigen kamer opruimen.
Ik vind ...**

U vraagt wat de leerlingen hiervan vinden, u vraagt naar hun mening. U legt uit dat als je je mening wilt geven je de zin kunt beginnen met ‘Ik vind’.

U laat enkele leerlingen de zin op het bord afmaken.

U behandelt de opdrachten 1, 2, en 3 op bladzijde 77 en 78 in het Taalleesboek mondeling. Het gaat er bij deze opdrachten om dat de leerlingen ervaren dat verschillende mensen in dezelfde situatie een verschillende mening kunnen hebben. Bij opdracht 1 vraagt u naar de mening van de jongen en wat zijn argument is. Ook vraagt u naar de mening van het meisje en haar argument. Bij opdracht 2 en 3 wordt er ook gevraagd naar de mening van uw leerlingen. Laat ze hun zin beginnen met ‘Ik vind...’ en vraag dan ook naar een argument.

extra oefening

Taalleesboek 2, bladzijde 79 en 80 opdracht 4.1 t/m 6

Afsluiting	5
-------------------	----------

U speelt het spel ‘Waar of niet waar?’ U noemt eigenschappen en betekenisaspecten van woorden die waar zijn en die niet waar zijn. U spreekt met de leerlingen af dat als ze iets horen wat waar is, ze moeten gaan staan. Is de omschrijving niet waar dan blijven ze zitten. Wie blijft er over?

Didactische tip:

- Let op het gebruik van goede zinnen bij de leerlingen als u de opdrachten mondeling behandelt.
- De woorden die in de les worden aangeboden, zijn terug te vinden op het Werkblad onder het kopje WOORDENBOEK. Soms worden er ook woorden uitgelegd op het Werkblad die niet in het WOORDENBOEK voorkomen.

Antwoorden

Werkboek 4, bladzijde 39 en 40

1

Selena is chagrijnig.

Loes is knorrig.

2

tegensputteren verzetten

Taalleesboek 2, bladzijde 77 t/m 80

1 t/m 3

Alle antwoorden zijn meningen van de leerlingen.

extra oefening Taalleesboek 2, bladzijde 79 en 80

4.1 t/m 6

Alle antwoorden zijn meningen van de leerlingen.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de begrippen: **actie voeren, inzamelen, collecteren, de voorzieningen, afstemmen op en toegankelijkheid.**
- De leerlingen oefenen het herkennen van een mening en argumenten in een tekst.
- De leerlingen oefenen het geven van een eigen mening over een standpunt in een tekst.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 5
- Woordcluster 3 (groep 8, thema 11 'Iedereen heeft wel wat')

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 41 t/m 43
- Taalleesboek 2, bladzijde 81 en 82
- Taalschrift

Vorbereiding

- Zorg eventueel voor informatiemateriaal over een actuele actie of andere goede doelen (via internet of door middel van folders, tijdschriften, posters, et cetera...) U kunt bijvoorbeeld informatie verzamelen over de ezeltjes als goed doel (Donkey Sanctuary Aruba, Animal Shelter).

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde 83 en 84

Betekenis van de woorden

actie voeren:	Als je actie voert voor een goed doel, probeer je veel geld of handtekeningen te verzamelen voor het goede doel.
inzamelen:	Als je geld inzamelt voor een goed doel, probeer je veel geld op te halen voor een goed doel.
collecteren:	Collecteren is: geld ophalen voor een goed doel. Iemand die collecteert, gaat bijvoorbeeld met een blikken bus de huizen langs of op een plek staan waar veel mensen langs lopen.
de voorzieningen:	Een voorziening zorgt ervoor dat iets mogelijk is. Het kan een maatregel zijn, maar ook een ding of een middel, bijvoorbeeld: in het zwembad zijn voorzieningen om je om te kleden: er zijn kleedhokjes.
afstemmen op:	Als je iets afstemt op iets anders, zorg je ervoor dat iets goed bij iets anders past, bijvoorbeeld: het toilet is speciaal afgestemd op gehandicapten die een rolstoel moeten gebruiken.
de toegankelijkheid:	De toegankelijkheid zegt iets over of je ergens gemakkelijk bij kunt komen, of je toegang hebt tot iets, bijvoorbeeld: het nieuwe gebouw is mooi, maar de toegankelijkheid voor rolstoelers is slecht.

Start**5**

Introduceer een goed doel. Haak zo mogelijk aan bij een actuele actie. Laat krantenkoppen of foto's zien, of presenteer de informatie over de goede doelen naar uw keuze. Een bekend goed doel op Aruba is bijvoorbeeld Donkey Sanctuary Aruba.

Kern – Instructie 1**5**

“Kijk, de mevrouw van Donkey Sanctuary Aruba **voert actie** voor de ezels. Ze gaat op allerlei manieren proberen om aan geld te komen, zodat de ezels geholpen worden en een plek hebben om oud te worden. Ze gaat bijvoorbeeld spullen **inzamelen**. Ze haalt van alles bij mensen op. Dat noem je **inzamelen**. Ze organiseert dan een rommelmarkt (porchsale), waar ze al die **ingezamelde** spullen gaat verkopen. Maar ze gaat niet alleen van alles **inzamelen**, ze gaat ook **collecteren**. **Collecteren** is geld ophalen voor een goed doel. Als je gaat **collecteren**, willen de mensen weten wat er met het geld gebeurt. Je kunt dan vertellen dat het geld gebruikt wordt om de **voorzieningen** van de ezels beter te maken. **Voorzieningen** zorgen ervoor dat iets mogelijk of gemakkelijker wordt. De ezels hebben bijvoorbeeld te weinig plaatsen om te schuilen voor de zon. Dan kun je een afdak maken of bomen planten, dus **voorzieningen** voor de ezel maken. Je moet dan wel goed kijken of de hoogte goed is: je **stemt** de hoogte **af** op de ezels. Als je iets **afstemt op** elkaar, dan zorg je dat het goed bij elkaar past. Maar misschien zijn er ook wel voederplaatsen nodig voor de ezels. Dan moet je die plaatsen **afstemmen op** de ezels zodat ze er bijvoorbeeld gemakkelijk bij kunnen komen. Die voederplaatsen moeten gemakkelijk **toegankelijk** zijn voor de ezels. Als iets **toegankelijk** is, dan is de toegang open. We hebben het nu over ezels, maar je kunt ook vragen stellen bij gebouwen of die wel voor iedereen **toegankelijk** zijn. Wanneer je in een rolstoel zit, zul je merken dat niet alle gebouwen voor jou **toegankelijk** zijn door stoepjes, trappen of te kleine deuren.”

U legt de woorden nog een keer uit aan de hand van de Woordwebben. U bespreekt met de leerlingen welke goede doelen zij nog meer kennen, of ze wel eens **actie voeren** voor een goed doel en hoe ze dat dan doen. Schrijf de antwoorden op post-its en plak ze bij het Woordweb.

De leerlingen maken bladzijde 35 en 36 in het Werkboek zelfstandig.

Kern – Instructie 2

30

Stap 1

U vraagt de leerlingen wat ze van het goede doel vinden en waarom. U vertelt dat u het nu gaat hebben over meningen en argumenten. Licht deze begrippen nog even kort toe. (Een mening is wat je van iets vindt en een argument legt uit waarom je dat vindt.)

Stap 2

U schrijft een aantal meningen op het bord:

Ik vind actievoeren voor de ezeltjes een goed idee, ...

Het lijkt mij leuk om te collecteren, ...

Ik vind het goed dat ze leren inzamelen voor arme mensen, ...

Ik geef altijd geld als ik iemand tegenkom die collecteert, ...

Laat de leerlingen een argument bedenken bij deze meningen en de zin afmaken. U zegt dat ze hierbij steeds de woorden 'want' en 'omdat' moeten gebruiken.

Stap 3

U maakt samen met de leerlingen opdracht 1, op bladzijde 81 van het Taalleesboek.

De leerlingen maken vervolgens opdracht 2 zelfstandig in hun Taalschrift.

Stap 4

U bespreekt de antwoorden van opdracht 2.

Ten slotte vat u nog eens samen:

“We hebben geleerd hoe je meningen en argumenten in een tekst herkent. Vaak begint een mening met 'Ik vind' en een argument met: 'want' of 'omdat'.”

extra oefening

Taalleesboek, bladzijde 83 en 84 opdracht 3.1 t/m 5

Afsluiting

5

Laat de leerlingen hun mening geven over deze les en erbij vertellen waarom, bijvoorbeeld 'Ik vond deze les stom, omdat...', 'Ik vond deze les leuk, omdat...' of 'Ik vond deze les leerzaam, want ...'

Antwoorden

Werkboek 4, bladzijde 42 en 43

1

slechthorenden

blinden

lichamelijk gehandicapten

lichamelijk gehandicapten

slechtzienden

blinden

2

slecht, omdat je niet met een rolstoel de trap op kunt

goed, omdat een rolstoel hier wel bij de deur kan komen

Taalleesboek 2, bladzijde 81 t/m 84

1.1

b Ze vindt dat je best hulp kunt krijgen.

1.2

b Jantine en Wilma hebben een verschillende mening.

1.3

eigen mening

2.1

c Bram, Arnold en moeder hebben dezelfde mening.

2.2

Bram vindt het een goed idee om geld in te zamelen voor mensen in arme landen die niets te eten hebben.

2.3

Vader vindt dat er geld voor fabrieken moet worden gegeven. Dan kunnen de mensen in arme landen zelf dingen maken en verkopen.

2.4

b Moeder en Bram hebben dezelfde mening, maar verschillende argumenten.

extra oefening Taalleesboek, bladzijde 83 en 84

3.1

Justine vindt dat Greenpeace ook de mensen helpt.

3.2

Als je de natuur helpt, komt er meer frisse lucht. En dan worden de mensen niet zo snel ziek.

3.3

B Justine en Joost hebben een verschillende mening.

4.1

eigen mening en argument

4.2

Hij vindt dat Greenpeace alleen maar de natuur helpt en niet de mensen.

4.3

een zelfbedacht argument

5

eigen teksten met de keus voor een goed doel, met eigen mening en argumenten

Lesinhoud

- De leerlingen ontdekken dat de betekenis van moeilijke woorden vaak verderop in de tekst te vinden is.
- De leerlingen oefenen het schrijven van hoofdletters aan het begin van een zin en bij eigennamen.
- De leerlingen oefenen het plaatsen van een punt, vraagteken of uitroepeteken aan het eind van een zin.
- De leerlingen oefenen het plaatsen van een komma in opsommingen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 84 t/m 88
- Taalschrift

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde 88 en 89 opdracht 2 t/m 5

Start**5**

U vertelt dat u een leuk verhaal hebt gelezen, maar dat er best wat moeilijke woorden in stonden. U had geen woordenboek bij u en dat maakte de tekst een beetje moeilijk. Weten de leerlingen nog hoe je de betekenis van moeilijke woorden kunt vinden in een tekst zonder het woordenboek te gebruiken? (Eerst teruglezen om te kijken of daar de betekenis staat. Daarna verder lezen, omdat daar misschien het woord wordt uitgelegd.)

Kern – Instructie 1**20**

U leest het verhaal 'De vechtpartij' voor. De leerlingen lezen de tekst mee op bladzijde 84, 85 en 86 van het Taalleesboek. U legt extra nadruk op de vetgedrukte woorden en op de schuingedrukte gedeelten (alleen in de handleiding) waarin de betekenis van die woorden wordt uitgelegd.

De vechtpartij

Een groep jongens speelt hockey op het plein met zelfgemaakte hockeysticks. Roel en Jef krijgen ruzie met Kevin en Eddy. De jongens rennen achter elkaar aan de straat op met hun *stokken* in de hand. Aan de overkant staat de auto van Eddy's vader. Eddy en Kevin verschuilen zich erachter. Roel zwaait dreigend met zijn stok en schreeuwt: "Ik krijg jullie wel!" Kevin roept terug: "Dat lukt je toch niet!" Roel wordt woest en slaat met zijn stok op de motorkap van de auto. "Wat doe je nou man?" schreeuwt Eddy. "Die auto hoeft het toch niet te ontgelden? Die auto hoeft toch niet *het slachtoffer te worden*, omdat jij niet tegen je verlies kunt?" Roel luistert niet. Hij beukt nog eens met de stok op de auto. Door de *harde klappen* komt er een flinke deuk in de motorkap.

Kevin en Eddy springen op Roel af om hem de stok af te pakken. Maar Jef helpt hem en er ontstaat een vechtpartij.

Twee agenten die toevallig langsrijden komen tussenbeide. Ze zien de ingedeukte motorkap en ze zijn bang dat de jongens elkaar nog zullen verwonden. Daarom *grijpen ze in*. De vechtersbazen worden gescheiden. De agenten *trekken de vechtende jongens elk een kant op*. “Zo, wat heeft dit te betekenen?” vraagt de ene agent verontwaardigd. De andere agent is ook *erg boos* om de schade die is aangericht. Alle jongens moeten hun stok bij hem inleveren. “Die deuk gaat jullie een aardige cent kosten! Het is logisch dat jullie dat moeten betalen”, zegt hij. De andere agent knikt en zegt: “*Dat spreekt vanzelf*.” Kevin, Eddy en Jef reageren geschrokken. Ze roepen allemaal: “Ik heb het niet gedaan.” En Roel *zegt terug*: “Ik ben blut. Ik heb net een nieuw computerspel gekocht en *al mijn geld is nu op*.” De agent kijkt Roel streng aan. “Dat is geen argument om er onderuit te komen. Ik zie geen *reden* om de schade te niet vergoeden. Als jij geen geld hebt, moeten je ouders het betalen. Kom maar eens mee naar het bureau, dan gaan we precies uitzoeken wie er schuldig is.”

U zoekt samen met de leerlingen naar de moeilijke woorden. U leest de tekst nog een keer samen en bij ieder vetgedrukt woord vraagt u aan de leerlingen wat het betekent, vervolgens laat u steeds iets verderop in de teksten de betekenis zoeken en aanwijzen.

Kern – Instructie 2	15
----------------------------	-----------

U schrijft het woord ‘leestekens’ op het bord en loopt even vlug de diverse leestekens langs. De leerlingen vertellen hoe ze gebruikt worden.

- een punt: achter een vertelzin;
- een vraagteken: achter een vraagzin;
- een uitroepteken: achter een zin met een uitroep of een zin die extra nadruk krijgt;
- een komma: bij opsommingen. U geeft een voorbeeld: Joris stond in de keuken met in zijn handen een afwasborstel, een droogdoek en een fles afwasmiddel.

U wijst erop dat na ‘en’ geen komma wordt gebruikt.

Daarna schrijft u het woord ‘hoofdletters’ op het bord. U vraagt wanneer je die gebruikt. (aan het begin van een zin en bij eigennamen)

De leerlingen maken opdrachten 1, op bladzijde 87 en 88 van het Taalleesboek zelfstandig in hun Taalschrift.

extra oefening

Taalleesboek 2, bladzijde 88 en 89 opdracht 2 t/m 5

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bekijkt met de leerlingen de Woordwebben die tot nu toe behandeld zijn. U kiest een woord en u omschrijft dit woord of beeldt het uit. De leerlingen raden om welk woord het gaat. Vervolgens draait u de rollen om. Een leerling kiest een woord uit en omschrijft het of beeldt het uit.

Antwoorden

Taalleesboek 2, bladzijde 84 t/m 89

Woordbegrip

1

<i>(hockey)sticks</i>	- stokken
<i>ontgelden</i>	- het slachtoffer worden
<i>beukt</i>	- geeft harde klappen
<i>komen tussenbeide</i>	- grijpen in
<i>vechtersbazen</i>	- vechtende jongens
<i>gescheiden</i>	- trekken (de vechtende jongens) elk een kant op
<i>verontwaardigd</i>	- erg boos
<i>logisch</i>	- Dat spreekt vanzelf.
<i>reageren</i>	- zeggen terug
<i>blut</i>	- Al mijn geld is op.
<i>argument</i>	- reden

Taalbeschouwing

1

*Joris en Iris moeten elke dag afwassen.
Het hoeft alleen na de warme maaltijd.
De ene dag is Iris aan de beurt en de
andere dag Joris. Weet je waarom?
Als ze alle twee helpen maken ze vaak ruzie.*

Taalleesboek 2, bladzijde 88 en 89

2

- 1 *Waarom zeg je niks?*
- 2 *Schei uit met je geklier!*
- 3 *Joris staat bij het aanrecht.*
- 4 *Help! Help!*
- 5 *Wat is er aan de hand?*
- 6 *De pan staat in brand!*
- 7 *Je vergist je.*
- 8 *Er komt gewoon stoom uit. (of !)*

3

1 soepborden, platte borden en boterhambordjes

2 theekopjes, koffiekopjes, limonadeglazen, en wijnglazen, grote lepels, kleine lepels, messen en vorken

4

Iris en Margriet zijn vriendinnen. Ze gaan bloemen plukken. Iris plukt margrieten en Margriet irissen.

5

Theebussen, brievenbussen, collectebussen en autobussen lijken helemaal niet op elkaar.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met een open of een gesloten lettergreep.
- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met **ch(t)** of **g(t)**.
- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met **ng** of **nk**.
- De leerlingen oefenen het schrijven van de persoonsvorm.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 44 t/m 47

Start**10**

U vertelt dat de leerlingen in de vorige spellingslessen met verschillende lastige woorden hebben geoefend. Om hen te helpen herinneren welke woorden zijn besproken, schrijft u op het bord:

potten	poten	
rinkelen	woning	woninkje
gewicht	plaagt	buigt

U vraagt wie zich nog een regel kan herinneren die bij een of meer van deze woorden past? En of ze nog een woord kunnen verzinnen die bij de regel past.

- Hoor je aan het einde van een klankgroep een korte klank, dan schrijf je een dubbele medeklinker. (*blaffen*)
- Hoor je aan het einde van een klankgroep een lange klank, dan schrijf je één klinker. (*vogel*)
- Na een lange klank schrijf je bijna nooit -s- of -f- en na een korte klank geen -zz- of -vv-. (*boze, brave, losse, blaffen*)
- Als je na de /ng/-klank een *k* hoort, dus /ngk/, schrijf je *nk*. (*bank*)
- Tweelettergrepige woorden die op -ing eindigen, krijgen bij het verkleinwoord een *k* in plaats van een *g*. (*koning-koninkje*)
- Als je na een korte klank /gt/ hoort, dan schrijf je *cht*. (*bocht*)
- Als je na een lange klank of na een tweeteklenklank een /g/ hoort, dan schrijf je *g*. (*vraag, sloeg*)

Kern – Instructie**30**

Terwijl u naar de woorden op het bord wijst, zegt u:

“We gaan vandaag veel oefenen met dit soort woorden. Dus woorden met korte en lange klanken, ng/nk en woorden met een /g/-klank.

We hebben gezien dat er een aantal regels is dat hierbij hoort. Maar er zijn ook uitzonderingen en die wil ik nog even bespreken voordat jullie de oefeningen gaan maken.”

U schrijft op het bord:

<u>regel</u>	<u>uitzondering</u>
dicht	ligt
vecht	legt, zegt
bracht	vlagt
hoog	goochelaar
buigen, buigt	juichen, juicht
liegen, liegt	giechelen, giechelt
boeven	oefenen, oefening
sauzen	kousen
mussen	puzzel

U vraagt een leerling waarom *ligt*, *legt*, *zegt* en *vlagt* uitzonderingen zijn. (Deze woorden hebben een korte klank, maar die wordt gevolgd door *gt*. Terwijl de regel is dat na een korte klank een *cht* volgt.)

Datzelfde doet u bij de woorden *goochelaar*, *juichen/juicht* en *giechelen/giechelt*. (*Goochelaar*, *juichen* en *giechelen* hebben een lange of tweetekensklank en die zouden dus volgens de regel met een *g* geschreven moeten worden. De uitzondering is dat *goochelaar*, *juichen* en *giechelen* met *ch* worden geschreven.)

U wijst ten slotte nog op de regel dat je bijna nooit in een woord met meer lettergrepen, na een lange klank of tweetekensklank *-s-* of *-f-* en na een korte klank *-zz-* of *-vv-* schrijft. U vraagt een leerling een voorbeeld te geven. (*boven*, *glazen*, *boeven*, *huizen*, *puffen*, *messen*)

U vertelt dat ook hier uitzonderingen zijn, zoals *Pasen*, *hese*, *tafel*, *wafel*, *kousen*, *oefening*, *cijfer* en *puzzel*.

De leerlingen nemen hun Werkboek voor zich op bladzijde 44. U bespreekt de oefeningen met hen en vertelt dat u opdracht 1 als dictee geeft. Bij deze oefening staat een deel van de zin al in hun Werkboek. De leerlingen vullen het juiste woord in. Het korte woord is al gegeven achter de zin, maar het juiste woord is langer.

U leest de volgende zinnen voor:

- 1 “Mam, ik moet **plassen**”, zei mijn kleine zusje. (plas)
- 2 De **grijze** lucht belooft niet veel goeds. (grijs)
- 3 Oma bewaart alle **brieven** die ze gekregen heeft. (brief)
- 4 Bij de demonstratie liepen veel **boze** mensen mee. (boos)

- 5 De **atlassen** lagen achterin de klas. (atlas)
- 6 “Je bent een **brave** hond”, zegt Justin. (braaf)
- 7 Er zaten twee **duiven** op het dak. (duif)
- 8 Je moet goed **lezen** wat er staat. (lees)
- 9 In de stad rijden veel **autobussen**. (autobus)
- 10 In de kelder hangt een **muffe** geur. (muf)

Extra werk:

De rest van de oefeningen (2 t/m 7) op bladzijde 44 t/m 47 kunnen de leerlingen na een korte toelichting, zelfstandig of in tweetallen maken. Bij oefening 3 en 4 bespreekt u klassikaal de afbeeldingen zodat de leerlingen de juiste woorden erbij kiezen. U loopt rond om te helpen waar dat nodig is.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Aan het eind van de les schrijft u de volgende woorden op het bord:

jassen puzzel snavel pauze juichen

U laat enkele leerlingen vertellen waarom jassen met dubbele s wordt geschreven, puzzel met twee keer een z, snavel met één a en een v, pauze met een z en *juichen* met *ch*. Het is belangrijk dat de leerlingen bij hun uitleg de in deze les(sen) gehanteerde regels en uitzonderingen daarop verwoorden.

Didactische tip:

Hang de regels die aan de orde komen op in de klas. Bij het maken van de opdrachten dienen ze als geheugensteun en helpt het de leerlingen de regels te onthouden. Datzelfde kunt u natuurlijk ook doen met de uitzonderingen op die regel(s).

Antwoorden

Werkboek 4, bladzijde 44 t/m 47

1

1 *plassen*

5 *atlassen*

9 *autobussen*

2 *grijze*

6 *brave*

10 *muffe*

3 *brieven*

7 *duiven*

4 *boze*

8 *lezen*

2

1 *sleutelbossen*

3 *danseressen*

5 *blokkendozen*

2 *brievenbussen*

4 *bloemenvazen*

Bijvoorbeeld:

1 *De bewaker heeft wel vier sleutelbossen.*

2 *Bij het postkantoor staan twee rode brievenbussen.*

3 *De danseressen maken na afloop een diepe buiging.*

4 *De bloemenvazen zijn gevuld met rozen.*

5 *Jonge kinderen houden van blokkendozen.*

3

1 potten en poten
2 mollen en molen

3 hakken en haken
4 manen en mannen

5 beker en wekker
6 tenen en pennen

4

de koning
de paling
de ketting

het koninkje
het palinkje
het kettinkje

5

1 kuchen
2 schrammen

3 lachen
4 zichzelf

5 onverwacht

6

verdieping
pechvogel
onverwacht
koninkrijk

7

1 Kevin en Laura <u>spelen</u> op straat.	meervoud
2 Kevin <u>heeft</u> een voetbal.	enkelvoud
3 Laura <u>heeft</u> geen zin om te voetballen.	enkelvoud
4 Ze <u>speelt</u> liever met haar springtouw.	enkelvoud
5 Kevin en Laura <u>krijgen</u> ruzie.	meervoud
6 Dan komt Anna naar buiten.	enkelvoud
7 Ze heeft een idee.	enkelvoud
8 Ze verzint een spel met een voetbal en een springtouw.	enkelvoud
9 Alle kinderen <u>zijn</u> blij.	meervoud

Diagnostische toets

- Spelling
 - Het schrijven van meerlettergrepige woorden met een open of gesloten lettergreep, **ch(t)** of **g(t)** en **ng** of **nk**
- Stellen
 - het schrijven een weettekst vanuit een schema.
- Taalbeschouwing
 - het aanwijzen van het onderwerp en het gezegde in vertelzinnen en in vraagzinnen
- Leesbegrip
 - het herkennen van meningen en argumenten in een tekst
- Woordenschat
 - het beheersen van de woorden van de woordclusters zowel passief als actief
 - het beheersen van de betekenisrelaties tussen de doelwoorden

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Toetsboek 4, Toetsblad 1 t/m 9
- een woordenboek

Vorbereiding

- Toetsbladen kopiëren en er een Toetsboek van maken.

Start**5**

U zegt:

“Vandaag en morgen krijgen jullie een toets van dit thema. Als jullie het Toetsboek hebben gekregen, mogen jullie niet meer praten. We herhalen eerst de Woordwebben uit dit thema. Daarna beginnen we met een dictee. Vervolgens kijken we naar de opdrachten die jullie gaan maken. Jullie gaan de opdrachten individueel maken. Als je klaar bent, kijk je het werk nog eens goed na en daarna mag je stil iets voor jezelf doen.”

Kern – Instructie**30**

U herhaalt de Woordwebben van thema 4. U kunt dit op verschillende manieren doen, bijvoorbeeld: u omschrijft een woord en laat de kinderen raden om welk woord het gaat.

Vervolgens deelt u de Toetsboeken uit.

Iedereen pakt Toetsblad 1 voor zich. U geeft aan dat er vandaag eerst een zinnendictee is van 10 zinnen en dat de rest van het dictee uit 20 woorden bestaat.

Het zinnendictee wordt op dezelfde wijze gedaan als tijdens de spellingslessen.

Lesinhoud

Herhaling

- Spelling
 - Het schrijven van meerlettergrepige woorden met een open of gesloten lettergreep, **ch(t)** of **g(t)** en **ng** of **nk**
- Stellen
 - het schrijven een weettekst vanuit een schema.
- Taalbeschouwing
 - het aanwijzen van het onderwerp en het gezegde in vertelzinnen en in vraagzinnen
- Leesbegrip
 - het herkennen van meningen en argumenten in een tekst
- Woordenschat
 - het beheersen van de woorden van de woordclusters zowel passief als actief
 - het beheersen van de betekenisrelaties tussen de doelwoorden

Verdieping

- De leerlingen herhalen een aantal doelstellingen dat al bij de lessen Leesbegrip en Woordenschat aan de orde is gekomen.

Materiaal

Klassikaal

- Woordwebben van dit thema

Individueel

- Werkboek 4
 - herhaling bladzijde 48 t/m 57
 - verdieping bladzijde 58 t/m 64

Start**5**

U vertelt de leerlingen dat u de les van vandaag en morgen met de hele klas gaat beginnen, maar dat u daarna met kleinere groepen gaat werken. De leerlingen die de toets goed gemaakt hebben, gaan eerst zelfstandig aan het werk met de herhalingsopdrachten en maken daarna de verdiepingsopdrachten. De andere kinderen gaan met u de herhalingsoefeningen maken.

Kern – Instructie**30****VERDIEPING**

De leerlingen die volgens de diagnostische toets de doelen beheersen, werken zelfstandig (individueel of in tweetallen) aan de herhalings- en verdiepingsopdrachten.

U vertelt deze leerlingen wat ze moeten doen door de opdrachten op bladzijde 58 t/m 64 van het Werkboek kort door te nemen. U wijst hen erop dat ze elkaar mogen helpen wanneer ze een vraag hebben.

HERHALING

De leerlingen die de herhalingsoefeningen gaan maken, worden door u begeleid (extra instructie).

Spelling

U zegt:

“Luister goed naar deze twee woorden: *potten* en *poten*. Wie kan mij vertellen wat het verschil is tussen die twee woorden?”

(Potten heeft een korte klank en poten heeft een lange klank.)

“Bij deze woorden hebben we ook regels geleerd. Wie kan deze zin afmaken: ‘Als je een korte klank aan het eind van een klankgroep hoort...’” (... dan schrijf je twee medeklinkers.)

“Wie weet de andere regel, die bij *poten* hoort?” (Als je een lange klank aan het eind van een klankgroep hoort, schrijf je maar één klinker.)

U laat de leerlingen zelf een paar voorbeelden bedenken bij korte en lange klanken (hakken-haken, pennen-stenen, mollen-molen, tussen-muren).

U vervolgt:

“Misschien herinneren jullie je ook dat we hebben gezegd dat er in meerlettergrepige woorden na een lange klank of een tweetekenklank, bijna nooit een –s- of –f- volgt, en na een korte klank nooit een -zz- of -vv-, bijvoorbeeld: glas-glazen, boos-boze, blaffen, mussen, muis-muizen, boef-boeven. Maar we hebben toen ook een paar uitzonderingen opgeschreven.”

U schrijft op het bord:

Pasen

hese

tafel

kousen

oefening

cijfer

puzzel

goochelaar

giechelen

ligt

U laat een of meer leerlingen verwoorden waarom dit uitzonderingen zijn. Het is belangrijk dat ze daarbij de regels noemen en dat deze woorden daarvan afwijken.

De leerlingen nemen oefening 1 t/m 4 voor zich op bladzijde 48 en 49 van het Werkboek. U maakt de eerste twee zinnen gezamenlijk en laat hen de rest zelfstandig maken. Bij oefening 4 bespreekt u de plaatjes, zodat de leerlingen weten welk woord erbij hoort.

U loopt rond om te controleren of iedereen de opdracht begrijpt en biedt hulp waar dat nodig is. Wanneer de leerlingen klaar zijn, kijkt u de oefeningen gezamenlijk na.

U vertelt vervolgens dat tijdens de spellingslessen ook woorden met *ch* of *g* en *ng* of *nk* besproken zijn. U vraagt de leerlingen of zij daar nog iets van kunnen herinneren.

U herhaalt de regels en uitzonderingen:

- Als je een /g/ of /gt/ na een korte klank hoort, schrijf je meestal een *ch(t)*, behalve bij *lig(t)*, *leg(t)*, *zeg(t)*, *vlag(t)*.) U schrijft de uitzonderingen op het bord en vraagt ook naar woorden die wel aan de regel voldoen. (*recht*, *lach(t)*, *bocht*, *plicht*)
- Als je /g/ of /gt/ na een lange of tweetekensklank hoort, schrijf je meestal een *g(t)*. De uitzonderingen zijn *goochelaar*, *juich(t)*, *giechel(t)*.
- Als je na een /ng/-klank een k hoort dus /ngk/, dan schrijf je *nk*.
- Het verkleinwoord van tweelettergrepige woorden die eindigen op *-ing*, schrijf je met *-inkje*. (*woning-woninkje*, *ketting-kettinkje*)

De leerlingen gaan opdracht 5 en 6 maken op bladzijde 50 van het Werkboek.

Stellen

U bekijkt samen met de leerlingen de illustratie bij opdracht 7, op bladzijde 51 van het Werkboek. U kunt hierbij de volgende vragen stellen:

- “Wat zijn het voor mensen?” (militairen/mensen uit het leger)
- “Wat zijn ze aan het doen?” (Ze geven zandzakken door om een dijkbreuk te dichten.)
- “Wat voor werk doen militairen gewoonlijk?” (Ze zorgen ervoor dat een land niet wordt aangevallen./Ze helpen de vrede in eigen land en in andere landen te bewaren.)
- “Bij welke natuurrampen kunnen militairen nog meer helpen?” (bosbranden, aardbevingen, orkanen)

U schrijft op het bord:

militairen

U zegt:

“Dit is de titel van een weettekst van twee alinea’s. De eerste alinea gaat over ‘hun gewone werk’ en de tweede alinea gaat over ‘hulp bij natuurrampen’. Wie weet nog waar we het belangrijkste uit een alinea opschrijven? (in de eerste zin) Wat zou de eerste zin van de eerste alinea kunnen zijn?”

U laat een paar leerlingen antwoorden en schrijft een goede zin op het bord, bijvoorbeeld:

Militairen zorgen ervoor dat een land niet in oorlog komt.

U zegt:

“In deze les laten we elke nieuwe alinea voor aan de regel beginnen. We gaan dus geen regel overslaan en we gaan ook niet inspringen.”

De leerlingen maken zelfstandig opdracht 7 op bladzijde 51 van het Werkboek. Ook hier biedt u waar nodig individuele hulp.

Taalbeschouwing

U vraagt wie er nog weet hoe je het onderwerp in een zin kunt vinden. (door te vragen: Wie doet of wie doen er iets?) en wat het gezegde is. (Alle werkwoorden in een zin.)

U schrijft op het bord:

De dokter kwam pas 's avonds bij de zieke kijken.

U vraagt of het een vertelzin is of een vraagzin (vertelzin) en wat het onderwerp en het gezegde zijn. (de dokter, kwam kijken). Vervolgens laat u van de vertelzin een vraagzin maken en schrijft deze op:

Kwam de dokter pas 's avonds bij de zieke kijken?

Ook nu laat u het onderwerp (de dokter) en het gezegde (kwam kijken) vaststellen.

Dezelfde procedure herhaalt u met de zin:

Na de aardbeving helpen speurhonden mensen zoeken.

U sluit af met de opmerking:

“Het onderwerp in een vertelzin en in een vraagzin, vind je dus door te vragen: Wie doet of wie doen er iets? Het gezegde zijn alle werkwoorden in een zin.”

De leerlingen maken zelfstandig opdracht 8.1 t/m 8.3 op bladzijde 52 van het Werkboek. Waar nodig biedt u individuele hulp. U controleert en bespreekt de opdrachten.

Leesbegrip

U leest de volgende tekst voor:

Dag Bas,

Ik stuur je even een mailtje, omdat ik gisteren voor niks op je gewacht heb. Dat was niet eerlijk.

Je had me beloofd dat je me zou komen helpen met het opruimen van de schuur. Nu moest ik het helemaal alleen doen.

Groetjes Niek

U laat een leerling de inhoud van het mailtje verwoorden en vraagt:

- “Welke mening heeft Niek/” (Hij vindt het niet eerlijk dat hij voor niks op Bas heeft gewacht.)
- “Welk argument noemt Niek?” (Bas had het hem beloofd en nu moet hij het alleen doen.)
- “Wat vinden jullie daarvan?”

U laat een aantal leerlingen reageren en vat afsluitend samen:

“Een mening is wat jij ergens van vindt en als je erbij zegt waarom je dat vindt, dan heet dat een argument.”

De leerlingen maken zelfstandig opdracht 9.1 t/m 9.5 op bladzijde 53 en 54 van het Werkboek. Waar nodig biedt u individuele hulp. U controleert en bespreekt de opdrachten.

Woordenschat

U bespreekt de Woordwebben. U laat de leerlingen een uitleg geven van de woorden die ze aangeboden kregen. U laat andere leerlingen helpen met de uitleg. U verbetert en voegt toe indien het nodig is.

Vervolgens maken de leerlingen zelfstandig of in tweetallen de opdrachten 10.1 t/m 13 bladzijde 55 t/m 57 in het Werkboek. Waar nodig biedt u individuele hulp. U controleert en bespreekt de opdrachten.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U speelt het spel ‘Galgje’ of een andere consolideer-oefening met een aantal doelwoorden van het thema.

Antwoorden

Werkboek 4, blz. 41 t/m 57

Herhaling**1**

ff	v	ss	z
uitpuffen	uitgraven	prinsessen	verbazen
poffertjes	brieven	gevangenissen	verbazing
ontplofften	verdoven	motorcrossen	frambozen
bestrafen	beschrijven	luchtkussen	voorlezen

2

bijvoorbeeld:

1 cijfer	vijver	3 dozen	blozen	5 hekken	plekken
2 tafel	wafel	4 muizen	huizen	6 krassen	passen

3

- 1 Alle schepen liggen veilig in de **haven**.
- 2 De oude vrouw kon de zware **koffer** niet tillen.
- 3 Wijn wordt van **druiven** gemaakt.
- 4 "Wie wil de **tafel** dekken?", vroeg moeder.
- 5 Weet je welke vogel de langste **snavel** heeft?
- 6 Joost **oefent** elke dag een uur piano.

4

1 kiezen	5 dozen	9 neuzen	13 cijfers
2 kousen	6 muizen	10 bever	14 huizen
3 brieven	7 tafel	11 hazen	15 duizend
4 snavel	8 schroeven	12 buizen	16 strijkijzer

5

- 1 In het boek staat een **afbeelding** van een oud **woninkje**.
- 2 In de hele **omgeving** was geen **hellinkje** te zien.
- 3 Het kleine **jongetje hinkelde** op het schoolplein.
- 4 **Enkele** kinderen kregen een **beloning**.
- 5 Op de derde **verdieping** gaat er nu een belletje **rinkelen**.

6

- 1 Op 18 maart hangen we de **vlag** uit.
- 2 De planten hebben water nodig. De grond is veel te **droog**.
- 3 De **jager** schoot de vogel neer.
- 4 Mijn zus kwam te laat, maar ik heb toch op haar **gewacht**.
- 5 De weg maakt daar een **bocht** naar links.
- 6 De **regenton** is nog leeg, want het heeft niet geregend.
Het woord bij de pijl is: vracht

					6
			4		r
			g	5	e
			e	b	g
		2	w	o	e
	3				
1	d	j	a	c	n
v	r	a	c	h	t
l	o	a	h	t	o
a	o	e	t		n
g	g	r			

7

eigen tekst

8.1

1 VR

3 V

5 VR

2 V

4 VR

8.2

1 u

3 de buurvrouw

5 je

2 de hond

4 de ambulance

8.3

1 kunt wijzen

3 kreeg

5 wil uitleggen

2 snuffelde

4 kan vinden

9.1

c Marco moet mee op schoolreis, omdat ze elkaar moeten helpen.

9.2

Niels vindt dat Marco niet mee moet.

9.3

a Marco verpest het voor de andere kinderen.

9.4

d Nicole en Tom hebben dezelfde mening.

9.5

Linda heeft geen mening.

10.1

hulpverlener

beschermen

werkkleding

herkennen

10.2

Van boven naar beneden staat het woord: *pech*.

Als iemand *pech* heeft, is er iets kapot. De auto kan niet meer rijden.

11

2 Als mijn vader een ongeval heeft met de auto, dan belt hij de **wegenwacht**.

Die herkent hij aan zijn **gele** auto.

3 Als ik op straat bestolen word, dan ga ik naar de **politie**.

Die herken ik aan zijn **uniform**.

4 Als ons huis geschilderd moet worden, dan bellen we de **schilder**.

Die herkennen we aan zijn **werkkleding**.

12

een lijn tussen de bordenwisser en het foute rijtje: geen geld, het SOS-bericht, het argument

13

De helm beschermt het hoofd.

Het leger beschermt het land.

Het moederdier beschermt het jong.

De boswachter beschermt het bos.

Verdieping**14**

een vogel met een kromme snavel

15

1 *evenwicht*

4 *toch*

7 *goochelaar*

2 *onverwacht*

5 *gejuich*

8 *lagen*

3 *beweeg*

6 *leugens*

16.1

c Een sponsorloop is vooral nuttig als je het voor een goed doel doet.

16.2

b omdat ze er ook een wedstrijd van maken wie de meeste rondjes loopt

17.1

b Colet en oom Ron hebben dezelfde mening.

17.2

c Colet

17.3

Rijke mensen kunnen zichzelf beter helpen.

17.4

eigen antwoord

18

2 *herkennen wordt*

herken + (n) ing = herkenning

3 *waarschuwen wordt*

waarschuw + ing = waarschuwing

4 *beschermen wordt*

bescherm + ing = bescherming

19

1 *De wegenwacht let op de wegen.*

De stadswacht let op het winkelcentrum.

De boswachter let op het bos.

2 *in willekeurige volgorde: wegenwacht, stadswacht, boswachter*

20

1 *hulpverlening*

2 *vervoer*

3 *hulpverlener*

4 *werkzaamheden*

21

voorbeelden van antwoorden:

<i>beroep</i>	<i>uitrusting</i>	<i>werkkleding</i>	<i>werkzaamheden</i>
<i>schilder</i>	<i>kwast verf</i>	<i>overall</i>	<i>schilderen</i>
<i>soldaat</i>	<i>geweer helm</i>	<i>uniform</i>	<i>vrede bewaren oorlog voeren mensen helpen</i>
<i>politieagent</i>	<i>bonnenboekje fluitje</i>	<i>uniform</i>	<i>bekeuring geven boeven vangen problemen oplossen</i>

Lesinhoud

- De leerlingen passen de doelwoorden van het thema toe.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit rond het begrip 'hulpverlening'.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de begrippen: **seinen**, **de morsecode** en **het SOS-bericht**.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 4, bladzijde 65 en 67

Betekenis van de woorden:

seinen: Seinen is een teken of een signaal geven.

de morsecode: Het is een manier van seinen die de militairen gebruiken. De morsecode bestaat uit lange en korte biepjes. Elke letter van het alfabet kun je biepen.

het SOS-bericht: Een SOS-bericht is een boodschap waarmee mensen duidelijk willen maken dat ze in nood zijn, bijvoorbeeld: als een schip bijna zinkt. SOS is Engels: Save Our Souls! Dat betekent: help ons!

Start**5**

U bekijkt met de leerlingen de woordspin DE HULPVERLENING. Laat de leerlingen de beroepen zoeken in deze woordspin en benoemen. U beeldt vervolgens één van deze beroepen uit en laat de leerlingen raden om welk beroep het gaat.

Kern – Instructie**25**

U vertelt dat in de klas van meneer Freek het vandaag 'beroepen-dag' is en dat de ouders van de kinderen naar school komen om iets over hun beroep te vertellen. Ook de vader van Gijs. Hij heeft een beroep in de hulpverlening. Hij zit in het leger.

U leest en bespreekt samen de tekst op bladzijde 66 van het Werkboek en de leerlingen maken de bijbehorende opdrachten.

Afsluiting**15**

Laat een leerling het woord dat hij bedacht heeft bij opdracht 1 seinen in morsecode. De rest van de klas probeert het woord te ontcijferen. Ga als volgt te werk:

- De leerling die seint vertelt uit hoeveel letters zijn woord bestaat.
- De leerlingen schrijven het aantal letters op hun blaadje. Als het woord uit vijf letters bestaat, schrijven ze dus 1 2 3 4 5.
- De leerling die seint zegt zijn woord met korte en lange biepjes, waarbij hij tussen iedere letter even pauzeert.

- De rest van de klas schrijft de korte en lange biepjes op die ze horen. Als degene die seint klaar is, mogen ze de biepjes vertalen naar letters.
-

Didactische tip:

Op de site Schooltv is een filmpje te vinden dat heet 'Morsecode; een manier om te communiceren'. In dit filmpje van twee minuten wordt uitgelegd waar de morsecode vandaan komt.

Antwoorden

Werkboek 4, bladzijde 66 en 67

1

1 *eigen antwoord*

2 ... --- ...

3 *eigen antwoord*

Bijlagen

- **Toetsbladen 4**
- **Controletoets**
- **Alfabetische woordenlijst**
- **Woordenlijst betekenissen**
- **Spellinghulp**

Toetsbladen

Controletoets

Alfabetische woordenlijst

Doelwoordenlijst Thema 4

1. aanhouden
2. aanhouding, de
3. actievoeren
4. afhankelijk
5. afstemmen op
6. afwijking, de
7. argument, het
8. assistentie, de
9. auditief gehandicapt
10. beschermen
11. bijstaan
12. chagrijnig
13. chronische pijn, de
14. collecteren
15. dubbel gehandicapt
16. gezichtsvermogen, het
17. herkennen
18. hulp verlenen
19. hulpverlener, de
20. hulpverlening, de
21. in nood verkeren
22. inzamelen
23. knorrig
24. leger, het
25. leven met een beperking
26. medeverantwoordelijk
27. mening, de
28. militair, de
29. misvormd
30. soldaat, de
31. tegensputteren
32. toegankelijkheid
33. uitrusting, de
34. uniform, het
35. verantwoordelijk
36. vervoer, het
37. visueel gehandicapt
38. voorziening, de
39. werkkleding, de
40. werkzaamheden, de

Spellinghulp

Woordenlijst**Woorden met /k/ = c**

accent	collecte	contant	inspectrice
accu	collega	contributie	locomotief
acteur	combinatie	controle	macaroni
actie	commandant	couplet	microfoon
actief	commentaar	creatief	postcode
actrice	commissaris	cursus	project
advocaat	commissie	dialect	reclame
alcohol	competitie	dictee	seconde
bioscoop	compleet	direct	speculaas
cactus	compliment	directeur	succes
caravan	componist	directie	tractor
cavia	compost	directrice	truc
chocolade	computer	disco	verticaal
circus	concert	discotheek	viaduct
clown	concurrent	discussie	record
club	conducteur	effect	risico
cola	conductrice	excursie	
		ij sco	
		inspecteur	

Woorden met /s/ = c

accent	cijfer	feliciteren	procent
actrice	circus	lucifer	proces
ambulance	cirkel	medicijn	provincie
cel	citroen	narcis	recept
cent	concert	ocean	speciaal
centimeter	december	officier	succes
centraal	elektriciteit	precies	
centrum			

Woordenlijst**Woorden met /zj/ = g**

asperge	etalage	horloge	passagier
bagage	garage	logé	slijtage
energie	giraf	logeren	spionage
etage	giraffe	manege	vitrage

Woorden met /sj/ = ch

capuchon	China	chocolade	machinist
champignon	Chinees	douche	marcheren
chauffeur	chip	douchen	parachute
chef	chips	lunch	rechercheur
chimpansee	chirurg	machine	

Woorden met /g/ = ch

ach	glimlachen	juichen	och
belachelijk	goochelaar	kachel	pech
chaos	goochelen	kuchen	pochen
chemisch	joch	lachen	techniek
echo	jochie	lichaam	toch
giechelen		noch	zich

Woorden met /ie/ = i

abrikoos	directie	kampioen	organisatie
Afrika	directrice	kantine	pagina
alinea	dirigent	kapitein	piano
Amerika	dominee	kievit	piloot
artikel	elektriciteit	kilo	piste
aspirine	etiket	klarinet	pistool
bami	fabrikant	klimaat	podium
benzine	familie	kritiek	politie
bibliotheek	februari	lampion	positie
bikini	feliciteren	lawine	positief
biologie	figuur	limonade	president
cavia	file	liniaal	prima
centimeter	finale	liter	privé
China	frituren	lucifer	radio
Chinees	giraf	macaroni	repetitie
chirurg	giraffe	machine	riool

Woordenlijst

citroen	giro	machinist	rivier
combinatie	gitaar	margarine	serieus
comité	halvarine	materiaal	sigaar
competitie	horizon	medicijn	sigaret
compliment	idee	miauwen	sinaasappel
confetti	idiot	microfoon	sirene
contributie	imiteren	minimum	situatie
dia	indiaan	minister	ski
dialect	ingenieur	minuut	souvenir
diamant	intelligent	muzikant	spinazie
dieet	januari	nasi	spionage
diploma	juli	niveau	stadion
direct	juni	officier	studio
directeur	justitie	olifant	taxi
			televisie
			titel
			tosti
			viool
			visite

Woorden met y

baby	hockey	playback	systeem
dynamo	hyena	pony	type
Egypte	hygiëne	pyjama	type
gameboy	hypnose	sorry	typisch
gymnastiek	jury	symbool	volleybal
gymzaal	mayonaise	sympathiek	yochurt
hobby	mysterie	synoniem	

Woordenlijst**Woorden met ei**

aanreiken	eiland	leiden	scheidsrechter
aardbei	eind	leiding	sein
activiteit	eindelijk	marsepein	seizoen
afscheid	eisen	mei	specialiteit
allebei	elektriciteit	meid	steiger
allerlei	feit	meisje	steil
arbeider	fontein	omleiden	terrein
bedreigen	geheim	overeind	trein
begeleiden	geit	paleis	uitbreiden
beide	gewei	peil	vallei
bereid	hei	peinzen	veilig
bereiken	heide	plein	verscheidene
breien	heilig	pleister	verspreiden
dreigen	heimwee	porselein	voorbereiden
dweil	hoeveelheid	prei	vrijheid
ei	inleiding	refrein	wei
eigen	kapitein	reiger	weide
eigenaar	karwei	reis	weigeren
eigenlijk	keihard	reizen	weinig
eigenschap	keizer	reiziger	zei
eigenwijs	klei	Romein	zeil
eik	klein	scheiden	

Woorden met ij

aardrijkskunde	begrijpen	bijbel	blijken
altijd	belangrijk	bijl	blijven
andijvie	beschrijven	bijna	boerderij
azijn	bevrijden	bijten	brij
bakkerij	bevrijding	bijvoorbeeld	cijfer
batterij	bewijs	bladzijde	dijk
bedrijf	bij	blij	dikwijls
dozijn	lijden	rijk	uitwijken
drijven	lijf	rijm	verdwijnen
drukkerij	lijken	rijp	vergelijken
eigenwijs	lijm	rijst	verschijnen
fijn	lijn	schijf	verwijten
Frankrijk	lijst	schijnen	vijand
gelijk	lijster	schilderij	vijf

Woordenlijst

glijden	maaltijd	schrijven	vijver
gordijn	maatschappij	slijpen	vlakbij
grijzen	medelijden	slijtage	vrij
grijpen	medicijn	slijten	vrijdag
grijs	mij	slijterij	vrijheid
hij	mijn	smijten	waarschijnlijk
hijgen	nijdig	snijden	wedstrijd
hijsen	nijlpaard	spijker	wij
ijs	nijptang	spijt	wijd
ijsco	onbeschrijfelijk	stijf	wijfje
ijverig	onderwijs	stijgen	wijk
ijzel	ontbijt	stijl	wijn
ijzer	opzij	strijd	wijs
jij	padvinderij	strijkijzer	wijzen
kijken	Parijs	tamboerijn	wijzer
knijpen	partij	tapijt	woestijn
konijn	pijl	tegelijk	wrijven
kozijn	pijn	terwijl	zij
krijgen	pijp	tevoorschijn	zijde
krijzen	praktijk	tijd	zijn
krijt	prijs	tijdens	zwingen
kwijt	ravijn	tijger	
leeftijd	rij	Turkije	
lekkernij	rijden	twijfelen	

Woorden eindigend op ice

actrice	conductrice	directrice	inspectrice
---------	-------------	------------	-------------

Woorden met x

box	exemplaar	expres	saxofoon
claxon	explosie	extra	taxi
examen		luxe	
excursie			

Woordenlijst**Woorden met th**

apotheek	marathon	thema
bibliotheek	methode	thuis
discotheek	theater	videotheek
enthousiast	thee	

Woorden met q

aquarium	quiz
----------	------

Woorden met /p/ = b

abnormaal	club	krab	web
absoluut	eb	slab	website
ambtenaar	heb	slib	

Woorden die met wr beginnen

wraak	wrat	wrijven	wroeten
wrak	wreed	wringen	

Leenwoorden uit het Engels

barbecueën	drugs	lunch	skaten
bungalow	e-mail	mailen	skeeleren
cake	flat	make-up	soundmix
camping	gameboy	musical	sticker
caravan	gamen	paperclip	surfen
chatbox	goal	plastic	tackelen
chatten	hockey	playback	tank
chip	interview	race	team
chips	jack	rails	trainen
coachen	joggen	shampoo	tram
computer	jury	shop	T-shirt
crossen	keeper	shoppen	video
cup	ketchup	show	volleyball
downloaden	laptop	skateboarden	weekend

Woordenlijst**Leenwoorden uit het Frans**

auteur	chauffeur	etui	niveau
biscuit	circuit	mayonaise	paraplu
blouse	conciërge	medaille	portemonnee
bureau	douche	milieu	punaise
cadeau			toilet

Woorden met é, è of ê

blèren	coupé	hé	oké
café	crème	hè	privé
comité	crêpepapier	logé	volière

Woorden eindigend op een niet- of moeilijk verlengbare d

altijd	gereed	iemand	zand
bloed	geweld	moed	
geduld	grind	niemand	
geld	grond	verstand	

Woorden met au

applaus	chauffeur	klauw	pauzeren
au	dauw	lauw	rauw
augurk	flauw	miauwen	restaurant
augustus	gauw	nauw	sauna
auteur	grauw	nauwelijks	saus
auto	kabeljauw	nauwkeurig	snauwen
autoritair	kauwen	paus	wenkbrauw
benauwd	kauwgom	pauw	
blauw	klauteren	pauze	

Woorden met /oe/ = ou

blouse	douche	journalist	souvenir
coupe	douchen	retour	tournee
couplet	enthousiast	route	
douane	journaal	routine	

Woordenlijst**Woorden op air**

autoritair	militair	ordinair	populair
meubilair	miljonair		

Woorden met een niet-geschreven /w/

duel	egoïst	januari	ruïne
duet	eventueel	kanoën	situatie
duo	februari	oase	

Woorden met een niet-geschreven /j/

alinea	jubileum	piano	spion
biologie	kampioen	podium	spionage
bioloog	kiosk	prieel	stadion
bioscoop	krioelen	radio	studio
creatief	lampion	reactie	theater
duo	liniaal	reageren	theorie
financieel	materiaal	riool	via
hyena	miauwen	serieus	viaduct
hygiëne	museum	speciaal	videotheek
idiot	pensioen	specialist	violist
indiaan	periode	specialiteit	viool
ingenieur			

Bijzondere inprentwoorden

afschuwelijk	burgemeester	onnozel	vanmiddag
afval	datum	ontdekken	vanmorgen
applaus	kostbaar	postzegel	verrassing
beantwoorden	onmiddellijk	sieraad	
bijzonder	onmogelijk	stiekem	

Woorden met f

afschuwelijk	gefeliciteerd	oefenen	tafel
afval	grafiek	onbeschrijfelijk	telefoon
alfabet	informatie	perfect	twijfelen
begravenis	koffie	plafond	uniform
fotograferen	luifel	professor	wafel

Woordenlijst

Woorden met s

asiel	resultaat	ruisen	vreselijk
bliksem	ritselen		

Woorden met z

aarzelen	gymzaal	ontzettend	roze
azijn	horizon	oorzaak	stofzuiger
bazaar	jazeker	opzetten	suizen
bijzonder	kozijn	opzoeken	verzamelen
bizar	langzaam	peinzen	zichzelf
duizelig	mezelf	plezier	(tot) ziens
duizend	muziek	postzegel	
gezond	muzikant	puzzel	
grijnzen	onnozel	reiziger	

Regels om te onthouden

1 Woorden met d of t

- Als de eindklank van een woord (als het een persoonsvorm is) een /t/ is, maak je het woord langer. Als je een /d/ hoort, is de eindletter van het woord ook een *d*.

hond – honden

let op: Bij persoonsvormen mag de verlengingsregel niet toegepast worden. Hier gelden de persoonsvormregels.

2 cht

- Als je na een korte klank /gt/ hoort, dan schrijf je *cht*, behalve bij *ligt*, *legt*, en *gelegd*, *zegt* en *gezegd*, *vlagt* en *gevlagd*.

lacht

Regels om te onthouden**3 sch**

- Als je aan het begin van een woord /sg/ hoort, schrijf je altijd *sch*.
school

4 g(t) of ch(t)

- Als je na een lange klank of na een tweetekenklank een /g/ hoort, schrijf je een *g*, behalve bij juichen, giechelen, goochem en goochelen.
plaagt – zwoegt

5 ng of nk

- Als je na een /ng/-klank een /k/-klank hoort (/ngk/), schrijf je *nk*.
bedenken

6 open of gesloten lettergreep

- Hoor je aan het einde van een klankgroep een lange klank, dan schrijf je hem met één klinker (ver-enkelingsregel)
molen

- Hoor je aan het einde van een klankgroep een korte klank, dan schrijf je een dubbele medeklinker (verdubbelingsregel).
kikker

Regels om te onthouden

7 f wordt ff of v en s wordt ss of z

- Meervouden of verlengingen van woorden eindigend op *f* of *s* schrijf je wanneer de verdubbelingsregel geldt bijna altijd met *ff* of *ss*.

straf – straffen, huismus – huismussen

- Meervouden of verlengingen van woorden eindigend op *f* of *s* schrijf je wanneer de ver-enkelingsregel geldt bijna altijd met *v* of *z*.

stokdoof – stokdove, kaas – kazen

8 /u/-klank

- Als je een /u/ hoort op een lage stemtrap, dan schrijf je een *e* en als je een /u/ hoort op een hoge stemtrap schrijf je een *u*.

vroeger – geluk

9 ij en lijk

- Als je /luk/ hoort aan het einde van een woord, dan schrijf je *lijk*, maar niet bij geluk.

makkelijk

- Als je /ug/ hoort aan het einde van een woord, dan schrijf je *ig*, maar niet bij terug.

aardig

Regels om te onthouden**10 eer, oor en eur**

- Je hoort */ir/, /or/ of /ur/*, maar je schrijft *eer, oor* of *eur*.
speer – koor – deur
-
-

11 aai, ooi en oei

- Je hoort */aaj/, /ooj/ en /oej/*, maar je schrijft *aai, ooi* en *oei*.
zwaaien – mooi – bloei
-
-

12 uw, ieuw, eeuw, auw, ouw

- Als er aan het einde van een woord of woorddeel een *w* staat, komt er altijd een *u* voor.
ruw – nieuw – leeuw – pauw – bouwen
-
-

13 tie

- Hoor je aan het einde van een woord */tsie/*, dan schrijf je *tie*.
politie
 - Hoor je aan het einde van een woord */sie/* en daarvoor een medeklinker, dan schrijf je *tie*.
actie
-
-

14 heid

- Hoor je */heit/* aan het einde van een woord of woorddeel, dan schrijf je altijd *heid*.
gladheid
-
-

15 tijd of teit

- Hoor je */teit/* aan het einde van een woord of woorddeel, dan schrijf je *tijd* als het woord met de kloktijd te maken heeft. Als dat niet zo is, schrijf je *teit*.

lentetijd – kwaliteit

16 isch of ische

- Hoor je */ies/* aan het einde van een woord of woorddeel, dat bij verlenging */iesu/* wordt, dan schrijf je *isch* of *ische*. Behalve bij Fries – Friese. En bij woorden zoals vies – vieze en precies – precieze, omdat je een */z/* hoort in plaats van een */s/*.

praktisch

17 afbreken

- Samengestelde woorden worden afgebroken tussen de twee (samenstellende) woorden.

ijs – vrij

- We breken af tussen twee lettergrepen. De lettergreepgrens hoor je als je het woord in klankgroepen uitspreekt.

spre – ken

- Als op een lettergreepgrens twee medeklinkers staan, moet het woord tussen die twee medeklinkers worden afgebroken. (Let op: Als de verdubbelingsregel van toepassing is, wordt het woord tussen de dubbele medeklinker afgebroken.)

wer – ken, straf – fen

Regels om te onthouden

- Bij de combinatie *ng* en *nk* wordt afgebroken tussen de *n* en de *g* of de *n* en de *k*.

zin – gen, zin – ken

- Bij de lettergrepen *aai*, *ooi* en *oei* wordt afgebroken na de *i*.

aai – en, roei – en, gooi – en

- Bij de lettergrepen *uw*, *ouw*, *auw*, *ieuw* en *eeuw* wordt afgebroken tussen de *u* en de *w*.

ru – we, trou – wen, kau – wen, nieu – we, eeu – wig

- Woorden met een achtervoegsel worden afgebroken op de grens van het grondwoord en het achtervoegsel.

tent – je

18 tussen –n

In een samenstelling schrijf je een tussen-*n* als:

- het eerste deel van de samenstelling een meervoud op *–en* is:

boekenkast

- het eerste deel van de samenstelling al op *–en* eindigt

keukentrap

Regels om te onthouden

je schrijft geen tussen-*n* als:

- het eerste deel van de samenstelling geen meervoud heeft;
tarwebrood
-

- je bij de meervoudsvorm van het eerste deel kunt kiezen tussen een meervoud op *n* en een meervoud op *s*;
groentesoep
-

- het eerste deel van de samenstelling geen zelfstandig naamwoord is;
rodekool – spinnewiel
-

- het eerste deel van de samenstelling een versterkende betekenis heeft
apetrots
-

- het eerste deel van de samenstelling naar een persoon of zaak verwijst die in de gegeven context uniek is.
zonnestraal – Koninginnedag
-

19 tussen-s

In een samenstelling schrijf je een tussen-*s* als:

- het eerste deel niet op een *s* eindigt en het tweede deel er niet mee begint, maar je wel een /*s*/ hoort.
bakkerswinkel
-
-

Let op bij:

- samenstellingen waarbij het eerste deel op een *s* eindigt en het tweede deel ermee begint;
huisspin
-

Regels om te onthouden

- samenstellingen waarbij het eerste deel niet op een s eindigt maar het tweede deel er wel mee begint. Hierbij wordt wel de tussen-s geschreven, omdat die ook geschreven wordt in andere samenstellingen met het eerste deel.

dorpsstraat – dorpsplein – dorpsraad

20 koppelteken

Je gebruikt een koppelteken bij:

- samenstellingen die je verkeerd kunt uitspreken omdat er twee klinkers naast elkaar komen te staan;

na-apen

- aardrijkskundige namen;

Noord-Brabant

- samenstellingen met losse letters of cijfers;

cd-hoesje, 12-jarige

- samenstellingen met een voorvoegsel zoals ex, privé, oud.

ex-man, oud-minister

Let op: telwoorden krijgen geen koppelteken

tweëntwintig

Regels om te onthouden

21 Hoofdletters

Hoofdletters worden geschreven:

- aan het begin van elke zinn;
De zon schijnt het hele jaar door.
- in de indirecte rede;
Lieke schreeuwt: 'Ik kom toch niet!'
- bij eigen namen;
Jean Maduro, Wendy de Cuba, mevrouw De Cuba
- bij aardrijkskundige namen;
Aruba, Nederland, Australië
- bij namen van feestdagen, talen en dialecten;
Kerstmis, Papiamento, Limburgs
- bij namen van verenigingen, instellingen, winkels en bedrijven;
het Rode Kruis, Wema
- bij namen van merken, kranten, boeken en tijdschriften;
Coca-Cola, Amigoe
- bij namen van straten, pleinen, kerken, gebouwen, en dergelijke.
Kerkstraat

22 woordtekens

Een trema gebruik je:

- wanneer twee of meer klinkers achter elkaar worden geschreven en dit tot een foute uitspraak kan leiden. Het trema komt dan op de beginletter van de nieuwe lettergreep.
knieën, ruïne, zeeën
-
-

Let op:

- samenstellingen krijgen geen trema. Een uitzondering hierop vormen de telwoorden.
na-apen, zee-egel, tweeëntwintig

Regels om te onthouden

Een apostrof gebruik je:

- wanneer een *s* wordt toegevoegd aan woorden die eindigen op één van de enkele klinker *a, i o, u* of *y*.
video's, baby's, ski's, Angela's kamer
-
-

23 de persoonsvormregels

- Als je aan het einde van een persoonsvorm een /t/ klank hoort, dan schrijf je ook een *t*, behalve bij *had, deed, stond* en *den*-werkwoorden.
Twan speelt met Yasmin
- De verledentijdsvormen van *ten*- en *den*-werkwoorden schrijf je wanneer er geen sprake is van klankverandering, met *tt* of *dd*.
Het huis brandde helemaal af.
Floor stootte haar knie tegen de tafel.
- De verleden tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden waarbij sprake is van klankverandering, eindigt altijd op *-d*.
Lieke hield de winkelwagen vast.
- De tegenwoordige tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden eindigt op *-d* als:
 - er ik in de zin staat;
Ik laad de winkelwagen vol.
 - er sprake is van een achtergeplaatst je of jij;
Laad jij de winkelwagen vol?
 - er sprake is van gebiedende wijs
Laad de winkelwagen vol.

In alle andere gevallen eindigt de tegenwoordige tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden op *dt*.

Moeder laadt de winkelwagen vol.

24 Engelse werkwoorden die in de Nederlandse taal worden gebruikt

- Voor Engelse werkwoorden gelden dezelfde persoonsvormregels als voor Nederlandse werkwoorden.
skateboarden – ik skateboard, jij skateboardt, ik skateboardde, ik heb geskateboard
Let op bij werkwoorden waarbij de ik-vorm op *e* eindigt.
gamen – ik game, jij gamet, ik gamede, ik heb gegamed

Regels om te onthouden

25 meervouden

- Eindigt een woord op een lange klank die we met één letterteken schrijven, dan krijgt het woord in het meervoud 's.
agenda's, risico's, baby's
-
-

- Eindigt een woord op *ee, é, e (/u/)* of een tweetekensklank, dan komt de *s* er in het meervoud aan vast.
dominees, tralies, bureaus, logés, tantes
-
-

- Als de laatste lettergreep van een woord dat eindigt op *(er)ik, es (/us/)* of *it* weinig klemtoon heeft, dan wordt de laatste letter in het meervoud niet verdubbeld.
viezeriken – luiwammesen
-
-

26 verkleinvormen

- Als een woord eindigt op een lange klank (geschreven als *a, é, ee, o, u, i*), dan wordt het verkleinwoord met een dubbele klinker geschreven.
mama – mamaatje, stro – strootje
-
-

Let op:

- De *é* wordt in het verkleinwoord *ee* zonder accentteken, en de *i* (uitgesproken als */ie/*) aan het eind van een woord wordt in het verkleinwoord *ie*.
- Woorden die op *ng* eindigen krijgen in de meeste gevallen *-nkje* op het eind, maar er zijn ook uitzonderingen op *-ngetje*. Het is goed te horen of verkleinwoorden op *-nkje* of *-ngetje* eindigen.
ketting – kettinkje, kring - kringetje

Persoonsvorm-kaart

Spelling Groep 7

Taal leesland

